СБОРНИКЪ

ЗА

НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ и НАРОДОПИСЪ

КНИГА XXXVIII.

ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТѢ

СОФИЯ — ПЕЧАТНИЦА П. ГЛУШКОВЪ — 1930.

Съдържание

Table des matières

ФОЛКЛОРНИ ПРИНОСИ ОТЪ РОДОПСКО

СЪОБЩАВА

М. АРНАУДОВЪ

I. Пѣсни и обичаи отъ Пловдивско и Хасковско

Записани отъ М. Арнаудовъ

А. — Новосе́лъ

Името на селото е промѣнено отъ Ново село, за да се отличава отъ Старо Ново село, Срѣдногорско, пакъ въ Пловдивска околия.

Коледарски пѣсни тукъ не се пѣятъ вече отъ 25—30 години. Само когато се събератъ на Коледа старцитѣ въ кръчмата, ще си ги попѣятъ за споменъ. Младитѣ не ги знаятъ.

Ходѣли сж на бъдни вечерь дружина коледари, отъ които четирма души, по двамина, пѣели и отпѣвали. Единъ „станини́къ" на края благославялъ и взималъ питата.

Отъ Иванъ Минчовъ и Иванъ Дърваровъ, стари хора, записахъ презъ 1920 г. следнитѣ коледарски пѣсни:

1. Добъръ гласъ отъ коледари

(Пѣе се на домакинъ. — Срв. Изв. ССФ. V, 24.)[1]

Станинине, господине!
Юрач оре в равно поле,
Волове му два ангела,
Два ангела два галаба,
Два галаба одговарят:
Чорбажио йош по-добър,
Йош по-добър хаба̀р дойде,
Од задоле, од къшлове:
Крави му се истелиле
Се воловце потегловце.[2]
Чорбажио йош по-добър,
Йош по-добър хабар дойде,
Од задоле, од къшлове:
Кобиле му се ижжребиле,
Се кончета вищо̀вчета.[3]
Чорбажио. . . . . .
Овце му се изягниле,
Се овчи̇̀нки ваклоши̇̀нки.
Кози му се изкозиле,
Се козици праворожки.
Пчели му се изроиле,
Се рояци се леваци,
Леко фъркатъ, тежко носат
На крилата кафтанли̇̀йки,
На ногите джонджорийки. —
Тебе пеем, чорбажио,
Од Бога ти живо здраво,
Од дружина веселбина.
Колкуту звезди по небото,
Толкува здраве в тая къща![4]

2. Край на Царь Костадиновото царство

(Пакъ на домакинъ. — Срв. Стоил. Показ. I, 75, II, 70; Изв. ССФ. V, 335.)

Станинине, господине!
Вил се, вил се сив соколю
Царюм Костум нат кьошкове.
Де го згледал цар Костадин,
Па си тихом одговори
На негови мрежеджии:

---

[1] Варианти или сходства на мотивитѣ сж указани изобщо по Изв. ССФ. V и VI. = Известия на семинара по славян. филология, кн. V и VI, 1925 и 1929, „Прегледъ на б. н. пѣсни", подъ ред. на Ст. Романски; или по Стоил. Показ. = А. П. Стоиловъ, Показалецъ на . . . българ. нар. пѣсни, ч. I и II, 1916 и 1918.
[2] Такива сж „оти теглятъ". [3] Които „вищятъ", цвилятъ.
[4] Припѣвътъ „Тебе пеем . . ." се повтаря въ всички пѣсни нататъкъ.

Ой ва вази мрежеджии,
Я фърляйте тежки мрежи,
Та фанете сив соколю,
Да видиме що са вие,
Що са вие, що са мае.
Доде дума да издума,
Сив соколю згърна криле,
Па си каца царюм Костум,
Царюм Костум на колянци,
Па растръси пъстри крила,
Па истръси бялу книже,
Бялу книже Госпуднову.
Па гу юдзе цар Костадин,
Та гу чете три дни и три нощи,
Па ни можа́ да гу чите;
Па си тихом йодговаря
На негови шайкаджии:[1]
Ой ва вази шайкаджии,
Я пуснете силни шайки,
Та флянети въф морето,
Въф морето в мънъстиря,
Тамо има и попове,
И попове и дякове,
Та я дайте поп Никола,
Да я чете поп Никола.
Па я дале поп Никола,
Та я чете три дни и три нощи,
Пак не можа да я чите.
Па я юзде едно дякче,
Едно дякче, нищо дякче,
Ем я чете, сълзи рони.
Де гу згледа цар Костадин,
Па му тихом йодговаря:
Ой та тебе нищо дякче,
Що я това бяло книже,
Бяло книже, черно писмо,
Ем го читеш, сълзи рониш?
Я дякче му йодговаря:
Ой та тебе цар Костадин,
Как да ни чета сълзи да ни роне,
Царско ти се дократило,
Дократило, довършило!
Цар Костадин йодговаря:
Ой та тебе нищо дякче,
Я ще збера силна войскя,
Силна войскя бой да бие!
Я дякче му йодговаря:
Ой та тебе, цар Костадин,
Със кого ще бой да биеш?
Сам си Господ напреж върви,
С позлатена патерица
С посребрена кандилница!
Тебе пеем, господине,
Од Бога ти живо здраво,
Од дружина веселбина.
Колкуту звезди по небото,
Толкува здраве въ тая кѫща!

3. Османъ ага и мулла кадънъ

(На гостенинъ турчинъ презъ коледни пости.)

Станинине, господине!
Чикън, чикън муллá кадън,
Бакъджя́им сенин бо́ю,
Бакъджяим, аладжаим!
Чикмам, чикмам, Осман ага,
Беним боюн тафралѫ дър,
Тафралѫ дър, пахала̀ дър,
Гитмединму ялма башча,
Гьормединму ялма фидан,
Беним бою онна биндзе́р.
Чикън, чикън, мулла кадън,
Бакъджяим сенин гьозю́м,
Бакъджяим, аладжаим!
Чикмам, чикмам, Осман ага,
Беним гьозюм тафралѫ дър,
Тафралѫ дър, пахала дър,
Гитмединму кара кере́с,
Беним гьозюм онна биндзер.
Чикънъ, чикън, мулла кадън,
Бакъджяим мехмеле́ри,
Бакъджяим, аладжаим!
Чикмам, чикмам Осман ага,
Гитмединму чаршъсънда
Гьормединму ени дюкян,
Ени дюкян толлу паму́к,
Беним мехмеле́ри онна биндзер.
Тебе пеем, гостенино,
Од Бога ти живо здраво. . .[2]

---

[1] Които каратъ шайки по морето.

[2] Краятъ както по-горе. Турскитѣ думи значатъ: б о ю—снага, т а ф р а л ѫ—горда, п а х а л а—скѫпа, я л м а—ябълка, к е р е с—череши, м е х м е л е р и—нѣнки. Пѣе се по турски на госта, за да разбере той думитѣ и да даде бакшишъ.

4. Лудо младо и мома

(На мома. — Срв. Изв. ССФ. V, 47.)

Станинине, господине!
Седи мума въф градинка,
Въф градинка под калинка,
Та си ниже огърли́чка.
По път мина лудо младо,
Лудо младо неженено,
Та потфърли ябълчица,
Ябълчица петрофчица,
Раскъна ѝ огърличка.
Мома била викови́та,
Виковита гласовита:
Преваляйте, девет брата,
Мря́жим поле замряжите,
Че́стим[1] гора засечете,
Да ловите лудо младо.
Не го бийте ни карайте,
Най го при мен докарайте,
Да го вържа з бяло лице,
Да го стря́лям с черни очи.
Тебе пеем, малка моме,
Од Бога ти много здраве. . .

5. Башча съ ябълки и чобани — светци

(На овощарь. — Срв. Изв. ССФ. V, 289.)

Станинине, господине!
Посадил е свети Петър
Силна башча се́ ябълки, —
Де се задале силни чобане
Силни чобане със сиво стадо,
Кондисаха, пладнисаха
Пладнисаха силна башча.
Вгледали са, згледали са,
Де видяха три ябълки,
Та па фърли първи чобан,
Той ми фърли с тънка гега,
Като фърли и префърли.
Та па фърли фтори чобан,
Той ми фърли с меден кавал,
Като фърли и префърли.
Та па фърли третя чобан,
Той ми фърли с мена́ пръстен,
Като фърли и одбрули
И одбрули три ябълки.
Дето фърли първи чобан
Това бяши свети Петър,
Дето фърли фтори чобан
Това бяши свят Николя,
Дето фърли трети чобан
Това бяши самси Госпут.
Тебе пеем, чорбаджио
. . . .

6. Свети Петъръ въ рая

(На старецъ и на баба. — Срв. Стоил. Показ. II, 132; Изв. ССФ. V, 319.)

Станинине, господине!
Поткрепил са свети Петър
Ф рай да иде, ф рай да бѫде.
Де го згледа стара майка,
Търчом търчи, виком вика:
Стой почакай, свети Петре,
И ас с тебе ф рай да ида
Ф рай да ида, ф рай да бъда.
Свети Петър одговоря:
Надзат, надзат, старо мале,
Ти си млого кома́ била,
Дечица си кръщавала,
Кръщавала, ненаплитала,[2]
Та ти е душа греховита,
Греховита, жаловита,
Нямаш пътя ф рай да идеш.
Поткрепил са свети Петър
Ф рай да иде, ф рай да бъде,
Де го згледал стар бабайко,
Търчом търчи, виком вика:
Стой почакай, свети Петре,
И ас с тебе ф рай да ида
Ф рай да ида, ф рай да бъда.
Свети Петър одговаря:
Надзат, надзат, стар бабайко,
Ти си млого орач бивал,
Синоре си разоравал,
Та ти е душа греховита,
Греховита, жаловита,
Нямаш пътя ф рай да идеш.
Тебе пеем, чорбаджио . . .

---

[1] Честа.
[2] Не дала повой на детето.

7. Невеста и войно

(На невеста. — Срв. Изв. ССФ. V, 39.)

Невя́стице, іоро́клице,[1]
Що си поли поросила,
Ф поле ли си биле брала,
Или в гора пенори́га[2]?
Колядари, братя мои,
Ни съм ф поли биле брала,
Нето в гора пенорига,
Войно си съм изпращала,
Млад коледар да ми иде.
Невястице, іороклице,
Като си го испращала,
Камо нему зелен венец,
Я на тебе смилна китка?
Колядари, братя мои,
Я съм нему зелен венец,
Той е мене смилна китка!
Тебе пеем, невястице
. . . .

8. Мома и слънце

(На мома. — Срв. Изв. ССФ. V, 240.)

Пофали са малка мома
Сношка вечер на чюшмата:
Я съм мома над момите,
И над това ясно слънце.
Де я зачу ясно слънце,
Па изгряло утре рано
На момини равни дворе.
Да го згледа малка мома,
Па му тихом одговаря:
Стой, почакай ясно слънце,
Да се кача на чардаци,
На чардаци на високи,
Да надена кат зелену,
Кат зелену, кат червену,
Да іогрея три планини,
Три планини шилегарски,
Шилегарски, айлигарски.[3]

9. Свети Илия и ламя

(На налбантинъ. — Срв. Изв. ССФ. V, 262.)

Свят Илия коня кове,
Сряди града чаршията,
Ем го кове, сълдзи роня.
Де гу згледа святи Петър,
Па му тихом одговаря:
Ой та тебя, свят Илия,
Що я тая твойта сила,
Твойта сила преголяма,
Ем гу ковеш, сълдзи рониш?
Свят Илия одговаря:
Как да не ковя, сълдзи да не роня?
Пратіъл ма е самси Госпут
Я морето ф тряпорето
Да юбия ламя майка,
Ламя майка със три глави,
Лямчетата дору девят,
И тия са по с три глави!

10. Кръщене на бѣла бога

(На трудна жена. — Срв. Стоил. Показ. I, 77, II, 71; Изв. ССФ. V, 284.)

Замъчи са божа майка
Од Игнажден до Коледа,
Доде роди бяла бога.
Родила го тази вечер,
Тази вечер на Коледа,
Калесала е свят Никола
Да си кръсти бяла бога,
Свят Никола одговаря:
Яс ни смея (съ очи) да го видя,
Дилким с ръце да го фана!
Калесайте свят Йована,
Той е кръстил небо и земля,
Той ще кръсти бяла бога.
Калесала свят Йована,
Свети Йовен, се зарадува,
Зарадува йобрадува,

---

[1] Значението на тази дума не се разбираше. Навѣрно: оруглица, хору́гвица.
[2] Перуника.
[3] Не се знае значението на „айлигарски.“ — Отъ „айлякъ,“ планина, мислятъ нѣкои селяни.

Па запретна чисти скутя,
Чисти скутя и ръкавя,
Па си іодзе бяла бога,
Па го фърли низ Йордане,
Йордане са разгърмяха,
Разгърмяха, раззъмтяха.[1]

11. Свети Петъръ гради черкви

(На дюлгеринъ. — Срв. Стоил. Показ. II, 139; Изв. ССФ. V, 303.)

Станинине, господине!
Святи Петър черкви гради
Се йот сребро и од злато
И тозиго бял маргáрец,
Не стигнало сребро и злато
И тозиго бял маргáрец,
Та си прати святи Петър
Два ангела, бумбашира,
До змеица, до сестрица,
Да заемат сребро й злато
И тозиго бял маргáрец.
Отишли са два ангела,
Два ангела, бумбашира,
До змеица, до сестрица,
Почукале, потропале,
Я змеица одговаря:
Кой чукате, кой тропате?
Два ангела одговарят:
Святи Петър черква гради,
Се йот сребро и отъ злато
И тозиго бял маргáрец,
Дократи се сребро и злато,
И тозиго бял маргáрец.
Я змеица одговаря:
Сина си съм бре женила,
Сребро й злато дарявала
И тозиго бял маргáрец.

Б. — Кричимъ

Тукъ и въ Перущица казватъ на кумъ и кумица — к ъ л т á т у и к ъ л и м á м а, „добъръ баща“ и „добра майка“ споредъ тълкуване на селянитѣ. Гърцитѣ въ Пловдивъ казватъ за сѫщото н у н ó и н а н á.

За потеклото на името К р и ч и м ъ Трифонъ Ташковъ, 66 годишенъ, разказва:

— Едно време тукъ било градецъ „Велхéм“. После, когато стѫпилъ турчинътъ, тукъ се пила кръчмата за превземането. Има една вода „Сúнка“, тя иде отъ „Елей връй“, гдето се намира кале съ запазена до сега щерна. Дъщерята на нашия (българския) царь била въ калето. Тя пратила по лѫка (срела) едно писъмце на пашата: „Докато не ни пресечете водата, не можете да превземете калето“. Като имъ пресекли водата, майката на царя рекла: Ставай, с и н к о, да бѣгаме, вода не остана.“ И водата отъ тогава се нарекла „Сúнка“, „Синка-дереси или Синка-сую“ у турцитѣ. Кричимъ пъкъ се нарекълъ споредъ кръчмата, която пили за победата. Преданието слушалъ Т. Ташковъ отъ баща си, 90-год. старецъ.

Въ сѫбота вечерь срещу К о л е д а децата отъ 5 до 15—16 години си приготвятъ бѣли дрѣнови тояжки, взиматъ торбички и тръгватъ наредъ по кѫщитѣ изъ махалата. Посипватъ на двора просо, чукатъ съ тояжкитѣ и викатъ: „Коледа—Коледа!“

На С ý р о в а (Нова година) момчетиитѣ още отъ вечерьта взиматъ отъ чобанитѣ най-голѣмитѣ звънци и посрѣднощь, отъ пѣтли нататъкъ, ще тръгнатъ изъ село, като извикатъ най-напредъ до три пѫти: „Сýрова нова година!“ Едно отъ момчетата е „налбантинъ,“ друго „магаре“ и трето — касиеръ. Магарето върви напредъ, налбантина го хваща за крака, то рита, реве; и домакинътъ, у когото сѫ влѣзли, ще ги дари съ пари, хлѣбъ и др. Ако има мома въ кѫщи, тя имъ дава кравай.“ И всѣки момъкъ носи „суровáкница“, на която надява кравая. Купуватъ си

[1] „Раззъмтяха“ — раззвънтѣха.

вино, играятъ хоро, и пр. Съ паритѣ отъ продадения хлѣбъ на Во́дици купуватъ пакъ вино, което турятъ въ единъ че́буръ насрѣдъ хорото, да се черпятъ старитѣ хора.

Димитъръ Енчевъ, кметъ на селото, но родомъ отъ Цѣрово, Т.-Пазарджишко, ми съобщава, че вечерьта срещу Сирни заговѣзни въ последното село цѣпятъ дървета, напълнени съ слама („фенеръ"), които въртятъ около главата си и после хвърлятъ и бѣгатъ дома, за да ги оставѣли бълхитѣ. Такъвъ „фенеръ" се прави и срещу Месни заговѣзни.

Вечерьта срещу Сирни заговѣзни се гърми съ пушка отъ всѣка кѫща, за да се родѣло просо и др.

Дѣдо Стоянъ Нейковъ отъ с. Главанъ, Каваклийско, който сега живѣе въ Кричимъ, разказва, че на Сирни заговѣзни вечерьта се правѣли „стрелки́" отъ мекишъ. „Хайде да хвърлимъ една стря́лка, дали ще ме вземе еди коя си мома"; или „... баща ми дали ще живѣе много време..." Наричали и за късметъ — и гледали, дали ще иде стрелката далечъ, или ще падне близо.

На Трифоновденъ домакинята прави едно турте́нце, съ което домакинътъ отива на лозе, да отреже отъ 3 или 7 кютюка прѫчки.

На Бъдни вечерь (срещу Коледа) се слага слама подъ софрата, която слама на зараньта се разхвърля по овощкитѣ. Дървета, които не раждатъ, биватъ заплашвани съ отсичане. Единъ вдига брадва, ужъ да отсече дървото: „Сега ще отсека тая ябълка, че не ражда!" Другъ го запира съ думитѣ: „Не мой сечи, тя до година ще роди."

Нека поменемъ въ свръзка съ това магическо заклеване за раждане на овощкитѣ, че около с. Устина имало една мѣстность Кулейво, гдето се намирала една голѣма пещера и вѫтре едно дърво, колкото да се провре човѣкъ. Жени, които не раждали, се промъквали до три пѫти презъ дървото, за да ги напусне безплодието. — Въ с. Перущица ми казваха, че въ тази пещера, наречена Цинципаре́цъ, бездеткинитѣ занасяли една медена питчица, която оставяли, като запалвали свѣщъ и се провирали. Питчицата носѣлъ собствено единъ „изтърсакъ."

Два часа отъ Кричимъ има едно оброчи́ще (мънастиръ) на името на Св. Богородица, изгорено въ време на възстанието 1876 г. На това мѣсто овчари и ловци слушали преди много, много години, че нѣкакъвъ гласъ все плаче. Гласътъ идѣлъ отъ една височина презъ рѣката, гдето имало желѣзенъ кръстъ. Отишли владици и попове, чели молитва на мѣстото, и ето гласътъ се обадилъ отъ единъ дрѣнъ. Окрѫжили това мѣсто и изградили тамъ мънастиря. Когато дойдѣлъ праздникътъ на черквата (Въведение Богородично), всички се стичали тукъ и взимали участие въ борбата, кой да грабне иконата на Богородица и презъ габери, безъ пѫть, да тичатъ — понеже иконата сама ги карала, блъскала (сѣкашъ хала ги духала). Бѣгали тѣ силно, а други ги гонѣли — догде всички се върнѣли пакъ въ черквата. Нѣкои вѣрватъ, че иконата сама хвъркала и отивала на кръста, гдето се чувалъ преди гласътъ. Тя била обикновено завързана съ синджиръ за дрѣновото дърво срѣдъ черква.

И за черквата Св. Тодоръ надъ Перущица се говори, че „ку́ната" изхвръкнала отъ черква и отишла на камъка, гдето е кръстътъ. Ходили да я вематъ, но тя не се давала никому. Една булка, на два дни венчана, успѣла да я вземе обаче и я занесла долу, на равно мѣсто, гдето е мънистиря. Тамъ и сега личали четири стѫпки отъ коня на С. Тодоръ.

В. — Перущица

При бубитѣ се туря червено великденско яйце, за да не ги лови лошъ погледъ (уроки).

По върховетѣ около селото правятъ срещу Сирница голѣми огньове, „сирници“: докждето тѣ освѣтлявали, до тамъ нѣмало да вали презъ лѣтото градушка. Съ прашки хвърлятъ до 12 часа вечерьта „голопи́тникъ“ (тъй се нарича луковицата на дивата циклания, въ който се набожда прахан, запаленъ после). Отъ 1916—17 г. обичаятъ е изоставенъ.

Не се помни да сж ходѣли тукъ коледари.

На Власовденъ ония, които иматъ волове, месятъ една пита, която трошатъ за здраве на воловетѣ.

За село Пасту́ша има тукъ предание, че нѣкога брояло 400,000 кжщи, казвали му „Кючюкъ Стамбулъ“. Дошелъ владика да освещава черквата, т. н. „Червена черква“, отъ която и сега се виждатъ следи. Пастушани рекли да сготвятъ на владиката едно магаре. Той, като ги чулъ, прокълналъ да останатъ 14 кжщи, колкото и останали. Сега сж 7—8. — Това чухъ отъ баба Грозда Таскова, родена Гължбова, 70-годишна, която е казала на Сп. Гължбовъ до 170 пѣсни.

Г. — Хасковско

Огнени стрели на Заговѣзни[1]

Приготвятъ се въ с. Желти-брѣгъ особенъ видъ стрелички отъ леска (лещникъ), като се правятъ уши отъ по-меко, гъвкаво дърво („ке́левлекъ“), за да се закривятъ на края и да придаватъ вращателно движение на стреличката. Всѣки момъкъ гледа да приготви за Месни заговѣзни до 40 такива стрели. Вечерьта на заговѣзни стрелитѣ се забождатъ на единъ факелъ, „машалда́нъ“, — едно разцепено на края дърво, съ „ръжа́нка“ (едра слама). По-малкитѣ деца се погрижватъ своевременно да накладятъ на нѣколко мѣста край селото, въ всѣка отдѣлна махала, и то на издигнато мѣсто или на поляна, голѣми огньове. Къмъ смрачаване събиратъ се момчетата, както и други мжже и жени, и заигравать хоро около огъня. На това хоро трѣбва да играятъ всички, дори ония, които никога не сж играли презъ годината.

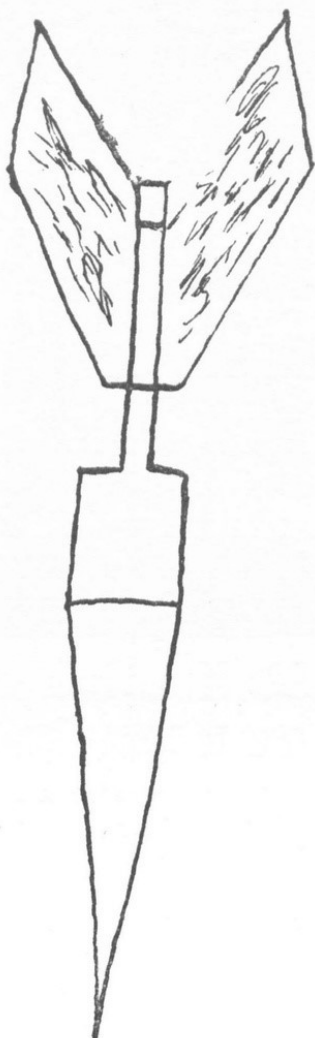
Момчетата хвърлятъ стрели, като си служатъ съ една тънка и една дебела пржчка: удрятъ по-тънката о дебелата, и стрелата отива до 200 метра далечъ. И понеже ушитѣ сж нагорени, срелата прави една красива свѣтла ивица, като ракета въ нощьта. Насочватъ се стрелитѣ къмъ селото, и то въ посока къмъ кжщата на момата. Тия стрели, събирани отъ децата по кжщитѣ, гдето сж паднали, служатъ отново за сжщата цель на Сирни заговѣзни.

Когато се изстрелятъ стрелитѣ, всѣки си запалва факела съ ръжанката отъ огъня, и съ него си отива като съ фенеръ до въ кжщи. По пжтя въртятъ факела, за да се разгаря и освѣтлява.

На огньоветѣ на Сирница се събиратъ, освенъ момчета, и момичета и булки, които сжщо стрелватъ по веднажъ. Възрастнитѣ мжже, женитѣ и момитѣ играятъ около огъня хоро, и то не на свирка, а не-

[1] Срв. очерка ми „Празднич енъ огънь“, Годишникъ на Соф. университетъ, ист.-фил. XV—XVI, 1921.

Видъ на стрелкитѣ:

Обща дължина: 25 см.
Дебелина: 2—3 см. въ диаметъръ.

Погледнато напрѣки, подъ 90 градуса.

Дупка за ушитѣ

Тукъ пръчката се закрѣпя за хвърляне.

Правятъ се и по-голѣми стрѣли съ двойни уши, които се поставятъ кръстомъ.

Отъ дупката надолу, къмъ върха, е по-тежката страна, за да върви стрелата напредъ.

По описанието на Димитъръ Георгиевъ, въ с. Стамболово (Еллеръ) стрелитѣ се правѣли единъ месецъ до Сирна недѣля. Децата търсятъ лескови прѫчки за стрели, и дрѣнови прѫчки за шиша, който се хвърля. За огъня се бератъ корени и сухи дърва. Къмъ кѫщата на една мома отиватъ 30—40 стрели. Стрелитѣ съ двойни уши се наричатъ чавгаръ. Стреля се за късметъ. Машалга́ни съ ръжена слама се носятъ запалени до въ кѫщи.

Първитѣ и вторитѣ стрели не се събиратъ заранььта следъ Заговѣзни, за да не се въдятъ бълхи.

Всички вечерьта се хващатъ и играятъ на хорото, за да има берекетъ по жито, просо, памукъ, пчели и т. н. „Хайде и азъ да се хвана да поиграя за памукъ“, казва нѣкой и се хваща на хорото.

Сватби се правятъ до Сирна недѣля, както се казва и въ пѣсеньта:

Глави се синко, жени се
Във тая Сирна неделя. . .

премѣнно съ пѣсни отъ момитѣ, обредни пѣсни, специални за случая, които други пжть не се пѣятъ. На това хоро трѣбва да се хванатъ всички събрани — за здраве и за берекетъ.
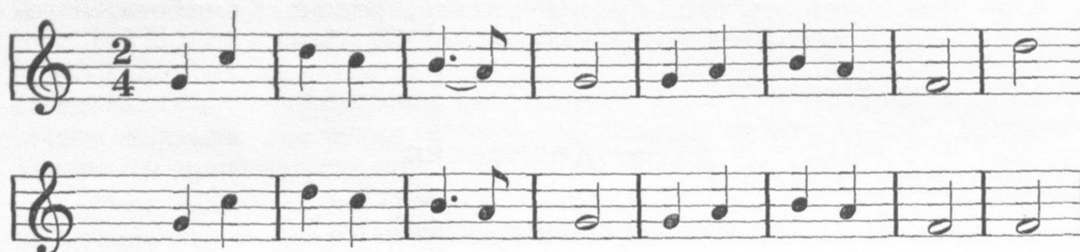
При разотиване за въ кжщи има обичай да се разбѣгватъ всички едновременно, мигновенно, като по сигналъ. Смѣта се, че който остане последенъ не ще може да се отърве презъ лѣтото отъ бълхи.

Специалнитѣ пѣсни за тая вечерь сж:

1.

Стоян стрела стрелна
У Добрини двори,
И Добра я зела
На майка си дала,
Да я скрие в сандък,
Шарен недошарен,
Писан недописан.

Мелодията на пѣсеньта „Стоянъ стрела срелна“ е тая:

2.

Речко, речко вечернико,
Поспадни ми да замина[1],
Та да ида у Радини,
У Радини огън гори:
Дали Рада болна лежи,
Или Рада болен гледа.
Нито Рада болна лежи,
Нито Рада болен гледа
. . . .

Пѣсеньта е въ свръзка съ обичая да ставатъ годежи само до Сирница. Тя предава нататъкъ жалбата на Рада, че останала несгодена. Рада сучала конци за шевъ и кълнѣла:

Както се късат сея конци,
Тъй да испукат селските момци,
Да останат майсторите,
Майсторите дюлгерите.

Дюлгеритѣ идвали въ село отъ други мѣста.

Така, както ставалъ обичаятъ въ Желти-брѣгъ (бившето Сарж-юртъ, 17 км. на югъ отъ Хасково), ставалъ и въ съседното село Стамболово (Еллеръ), въ Хасобасъ, Книжовникъ (Идебекъ), Криво-поле и други села наоколо. — Срв. за обичая въ Главанъ и Перущица по-горе, стр. 8—9.

(По съобщения на Добри Митевъ, адвокатъ въ Хасково).

[1] Рѣкитѣ сж по това време многоводни.

Д. — Хасково

На Нова година точатъ баница, турятъ стара пара́ въ срѣдата, а по краищата — дрѣнови пѫпки, които наричатъ за „късметъ“ по ниви, овци, кокошки, свине, жито и т. н., дори за магаре. „Гледъми, како зѫ намери“ всѣки за неговъ късметъ.

Сутриньта децата сурвакатъ съ думитѣ:

Сурва, сурва гудинѫ,
Веселая гудинѫ,
Гулям клас нѫ нивѫ,
Червена ябълкѫ в градинѫ,
Живу здраву ду гудина,
Ду гудинѫ, ду жминѫ.

На Водѝци, 6 януарий, отиватъ рано на вода, омиватъ иконитѣ, и всички отъ кѫщи се омиватъ отъ донесената вода. После ходятъ на черква, вcase матъ отъ тамъ светена вода, и който има годеница, свекървата отива съ сродници у тѣхъ и я омива, като дава и получава подаръкъ.

На Ивановдень две момчета или две момичета, които се обичатъ другарски, взематъ цвѣтя, обкачени съ алтъни, и си ги размѣняватъ за накитъ. Тѣ се наричатъ „аретлѝци“ или „посѐстрими“ и се почитатъ взаимно до смърть.

На Власовдень (11 януарий), който съвпада понѣкога съ Тодоровдень, правятъ пити безъ квасъ, за здраве на добитъка. Ставатъ рано, омѣсватъ две пити (земледѣлцитѣ) или една пита (еснафитѣ), отнисатъ ги на воловетѣ, турятъ ги на единъ месалъ долу, а на „бондру́ка“ (хомотя) 2 свѣщи, които палятъ отведнажъ, и гледатъ кой волъ е по-силенъ и кой по-слабъ, споредъ това, коя свѣщъ ще изгори по-рано. После взематъ палешника, турятъ огънь съ тамянъ и прикадяватъ пититѣ. Отъ тия пити се раздава и по съседитѣ.

На Св. Харалампи (10 януарий), срещу праздника, носятъ въ една чашка медъ на черква и го иматъ после като лѣкъ за рани. Раздаватъ отъ пита, намазана съ медъ. Харалампи минува за светецъ, който „бранѣлъ болеститѣ“, „билъ на болеститѣ бея“.

На 1 мартъ не се работи и конци не се взиматъ въ рѫце, за да не се въдятъ змии. Почистватъ въ кѫщи заради бълхи. На двора се пали огънь отъ смета пакъ за това.

На Свито четирси, 9 мартъ, не готви никой госба, нито пъкъ яде съ лъжица, заради „смуѐци“ (единъ видъ червеи) — да не се протѣгатъ изъ кѫщи.

На Ма́ртентѫ месечинѫ (нова, първа месечина презъ цѣлия месецъ мартъ) който излѣзе навънъ и пръвъ види месечината „рукѫ си отвънкѫ, къко имѫ ф къщи“. Той вика, а отъ вѫтре „нърядът“: пари имаме, дрехи имаме, и т. н. Това се прави три пѫти, Момитѣ си оставятъ нея вечерь нишанъ на двора: вѣрва се, че презъ нощьта когото сънува да ѝ го донесе, него ще вземе.

На Лазаровдень, сѫбота, правятъ „о́душѫ“, раздаватъ за умрѣлитѣ варена пшеница, варенъ оризъ, хлѣбъ и др. Ходятъ на гробищата и приливатъ, а попътъ припѣва.

На 1 май се правятъ люлки. Бератъ се зелени треви, вари се съ тѣхъ майска ракия, въ която турятъ орѣхчета и „буже дърво“ (една миризлива билка).

На Св. Варвара (вечерьта срещу праздника) варятъ царевица и турятъ отъ всички други храни по нѣколко зърна вѫтре. Раздава се това, както и отъ една чаша соль и пари вѫтре на децата, за да не ги хваща „сѝнката“ (баба шарка).

На Гергьовдень всѣки земледѣлецъ отива на нивата си и туря по една зелена шума, като донася дома си зеленъ класъ отъ ръжьта.

Първото великденско яйце, отъ вапсанитѣ, се заравя на Гергьовдень въ нивата.

Вечерьта срещу Гергьовдень момитѣ се събиратъ въ нѣкой дворъ, наберагъ коприва, кжсатъ отъ нея и наричатъ за любовника си: „Ако ме обича, да седи росна китката; ако ме не обича, да повѣхне". И оставатъ копривата подъ триндафилъ, безъ вода. Утриньта ставатъ всички рано, преди зора, и гледатъ, какъ сж киткитѣ коприва — повѣхнали или росни, следъ което се кичатъ съ коприва на кръста и на главата. Това се прави „за здраве" и „да не ги боли кръстъ". Кичатъ се съ коприва и вратитѣ.

Събиратъ се много деца, носятъ едно бакърче съ вода и съ зелена китка, водятъ момиче, което е безъ майка и баща, и ходятъ по кжщитѣ, като играятъ хоро, плискатъ момичето и пѣятъ:

Сито, мало моме,
Ситен дъж удари,
Па стадо завари
Стадо недовено,
Ведри немиени.
Офчар е фъф село
За сол и за брашно.
Дай Боже да вали,
Да става житото,
Да направим колаци,
Да изхраним сираци.

(Срв. моитѣ Студии, I—II, 265 нт.)

Когато дълго не вали дъждъ, наливатъ вода въ нощовитѣ на първоженка, която е въ кжщи.

На Гергьовдень по гости се пѣе пѣсеньта (—срв. Изв. ССФ. V, 291):

Тръгнъл ми беши свети Юрдан
Да убидж сиву стаду,
Де гу срешнж свети Гьорги:
Върни сж, върни, свети Юрдане,
Кравите сж утелихж
Све теленцж ругушати,
Офците сж уе́гнихж
Све ягънцж въклушати,
Пчениците исклъси́хж
Све клъсици чернубръдици.

Добитъкътъ трѣбва да се обижда презъ зимата, а св. Юрданъ закснѣлъ — та затова въ пѣсеньта св. Георги го връща.

Вартоломей („Въртумулей") се празднува, защото който работи ще му се „върти свѣта".

На Св. Сава (вечерьта срещу праздника) чукатъ пшеница и варятъ „кешке́шъ", правятъ пита и варятъ фасулъ, които раздаватъ по кжщитѣ. На питата турятъ една голѣма свѣщь, и тя се крие за до година, за лѣкъ. Ако нѣкой се случи „да не е видет" (кокоша слѣпота), запалятъ свѣщьта и той гледа срещу „сру́нкътж" (ситото), кога идатъ говедата отъ къмъ баиря. Гледа три вечери наредъ презъ ситото и проглежда.

Какъвто сънь гледашъ срещу Св. Сава, такова ще стане за презъ цѣла година — добро или лошо. Затова се забелязва, какъвъ е билъ сънътъ.

На Св. Никола зараньта готвятъ риба съ оризъ, раздаватъ колаци по съседи. Сжщия день се пѣе по гости, на именници:

Свети Николж нж стол седи,
— (М)лади наш божне ле, гуспудине
Нж високу нж куладе —[1]
Сън гу зъуснж, чашж упуснж,
Пак сж сепнж, пак іж путфанж...

(Срв. Изв. ССФ. V, 298).

На Коледа пѣятъ момци „куляда́ре" по кжщитѣ (—срв. Изв. ССФ. V, 24):

Ниня, ниня, гуспудине!
Спиш ли нине, разбу́дай се,
Че ти идим добри госте
Добри госте, куляда́ре
Дж ти носим добър хабер
Ут уфчери, ут кузари:
Кузите се разярихж,
Офците се разягнихж,
Сякж офчицж въклуши́нкж,
Сякж кузинкж гаруши́нкж.

---

[1] Повтарятъ се двата стиха следъ всѣки стихъ.

Е. — Стамболово

На Гергьовдень, когато изкласява житото, всѣки трѣбва да обиди нивата си, да види, дали нѣма направена нѣкоя магия. Говори се, че нѣкои семейства отглеждали пилета ма́мници, които се пущали на Гергьовдень да примамватъ плода отъ чуждата нива или максуля отъ чуждото стадо. Затова когато нощe чуятъ тѣзи птици да пищятъ, почватъ да стрелятъ съ пушки, та да не се завъртятъ надъ двора на нѣкого.

На Великдень заравятъ червени яйца въ нивата.

Наесень, на първи посѣвъ (около 1 септемврий или когато завали дъждъ), туря се пепель и кола́чка отъ Сирна недѣля въ човала съ житото и се хвърля въ нивата. Кога да потегли домакинътъ за посѣвъ, жена му излиза и плисва вода на оралото, за да отива работата леко, „като по вода". Деньтъ трѣбва да е понедѣлникъ, вторникъ или четвъртъкъ, които се смѣтатъ за добри, не тежки дни.

Ж. — Боларово

1. Недѣлчо и Недѣлка

Ниделчу дума Нидел́кѫ:
Нидел́ко либе Нидел́ко!
Нъли іе іъзък, либе ле,
Дет сми сѫ толкус любели,
Любели и дръгували,
Га нищем да сѫ земими,
Нѫ свят сѫ нищем находи
Рубѫ сѫ нищем нъноси?
Нидел́ко либе Нидел́ко,
Дъл мѫ съма́ нира́чиш,
Ѫли тѫ майкѫ ти нидавѫ?
Ниделко либе Ниделчо!
Що ти сѫ води ѫкълѫ,
Чи меніѫ мамѫ зѫ дъде
Къто на тебе юначе?
Нидел́ко либе Нидел́ко!
Га нема да сѫ земими,
Ба́ръм еднъш по́гленни,
Едни́нкош нѫ тръгну́възне,
Учите дѫ ти скитъсѫ,
Учите уд не́вен ли ти сѫ,
Виждите уд гъйтан ли сѫ?

2. Либето сгодено

Гла́вѫ ла тѫ були́, сън[1] мой, или пулувинѫ?
Ни мѫ главѫ були, сърцету мѫ були,
Сърцету мѫ були за сношнуту либе,
Сно́шкън гѫ зъли́бюф, са́[2] утрин зъминъф,
Са утрин заминъф прис техните порти,
До́рът хи изметен, столи нъридени,
Тя нѫ стол сидеши, нѫ сътно іѫ плитяхѫ,
На сътно іѫ плитяхѫ, зѫ булкѫ іѫ зга́дът.

3. Либето заминало

Ой Яни, Яни, лелинѫ къдъно,
Главѫ ли тѫ були, или пулувинѫ?
Сърцету мѫ були за сношнуту либе,
Сношкън гу залибюф, са́ утрин утиди
Са утрин утиди със пустѫ кирийкѫ,
Ни мужав дѫ гу видіѫ ис кой пѫт утиди,
Щях дѫ му по́ръчѫ, га приз гура мини

---

[1] Сън — синъ, сине. [2] Са — произнася се удължено, са́а.

Дърво да ни сиче, чи ще да утсиче,
Чи ще да утсиче мойтѫ тенкѫ сна́га;
Га приз извур мини, вуда́ дѫ ни пие́,
Чи ще да испие́ мойте църни о́чи;
Га приз чъи́р мини, чъир дѫ ни куси́,
Чи ще да уткуси мойтѫ длѐгѫ коса́.

4. Юнакъ въ тъмница

(Срв. Изв. ССФ. V, 594.)

Две сѫ змийки биїът го́рѫ нѫ нибе́ту,
Те къту сѫ биїът ясни кърви течат,
Две речки сѫ сливат долу ф Ца́ръградѫ,
Ф Ца́ръградѫ беши темнътѫ темницѫ,
Киро добър юнак той си пиле думѫ,
Пиле орелуу, пиле суколуу,
Ми виде ли, пиле, мойте равни двори,
Мойте равни двори, мойте шемшир порти
. . . .

(Слушани отъ Митра Ангелова, с. Болярово).

5. Коледари — добри гости

(Срв. Изв. ССФ. V. 24.)

Съберать се момцитѣ въ една кѫща, тамъ си готвятъ ядене, тамъ учатъ пѣснитѣ си, и вечерьта срещу Коледа тръгватъ куледа́ре. Нѣколко песнопо́е отъ дружината пѣятъ по кѫщитѣ, а другитѣ събиратъ „колаци“. Престанали сѫ да коледуватъ и пѣятъ около 1900 г.

Стани нине болярине,
Тебе пеем, Бога славим,
Уд Бога ти много здраве,
Уд юнашку веселина́!
Ний сме дошли добри гости,
Добри гости куледаре,
Сая вечер на Коледа;
Дома сме си оставили
Чузди майки, не свой бащи,
Чи си идим, пита нѫ щът,
Пита нѫ щът, карѫ нѫ щът,
Де сте били . . . .
А ние щем праву казѫ,
Чи сме били од Дунъвѫ
Од Дунъвѫ ду си́новѫ.
Стани нине, отури ни,
Ний сме дошли добри госте,
Добри гости куледари,
Сая вечер на Коледа.
Що му бяше вечерятѫ?
Морскѫ рибѫ, ди́мско вину,[1]
А на братѫ про́гимътѫ —
Младу ягни, баш ракия.

(Слушана отъ Атанасъ Митевъ.)

И въ с. Болярово се вѣрва, че срещу Гергьовдень нѣкои жени отивали край нивата, на която житото било най-хубаво, събличали се голи, обикаляли до три пѫти, откѫсвали отъ четиритѣ ѫгли на нивата по единъ класъ, взимали и ги хвърляли после въ своята нива, за да примамятъ чуждото жито въ своята слаба нива. Такава жена наричали ма́мникъ.

Разказвачътъ обажда, че слушалъ сѫщото и за Софийско, гдето жената-мамникъ казвала: „Бачо Еньо, знаешъ ли защо сымъ дошла?“ А полякътъ, който я проследилъ, извикалъ въ отговоръ: „За х... си ми дошла!“

---

[1] Това се отнася до Св. Никола, тъй като на другия день, следъ отговяване, се блажи.

3. — Станимака

Предание за Асѣновата крѣпость

За Асѣновата крѣпость („калето") надъ гр. Станимака чухъ въ града презъ м. юлий 1920 г. отъ г-жа М. С. Минчова следното предание:

Нѣкога тукъ държалъ царь Костадинъ. Царството му паднало, защото влизалъ съ конь въ църквата Св. Богородица (на Бачковския мънастиръ) и взималъ нафора съ маждрака си. Той се бранилъ дълго срещу турцитѣ, като преграждалъ рѣката подъ калето съ голѣма мушама, та събиралъ водата, и после я пущалъ и издавялъ турцитѣ, що го обсаждали. Най-сетне издала го една жена, която искала да спаси сина си отъ турцитѣ, да не го вземать войникъ. Като щѣла да прави сватба на сина си, тя го откупила съ предателство: превела невѣрницитѣ да обстрелвать калето съ топове отъ едно мѣсто, неизвестно за тѣхъ. Но както имъ показвала това мѣсто съ прѣстъ, тъй се и вкаменила. Тоя камъкъ билъ занесенъ после на Божи-гробъ.

За да се брани царь Костадинъ, Св. Богородрца отъ мънастиря му давала дървенъ калъчъ съ кръстъ. „Подарявамъ ти тая калъчка", казвала му тя, „да спечелишъ". А пъкъ той: — „Азъ такава златна имамъ, че не мога, та съ тая ли!" Дървената калъчка на св. Богородица взели турцитѣ. Русия искала после да я вземе отъ тѣхъ съ хитрость. Рускиятъ царь направилъ една златна кочия съ златни коне и я подарилъ на турчина. „Какво искашъ пъкъ азъ да ти подаря?" попиталъ тоя. — „Имате едно захвърлено дърво, само него да дадете, ще Ви благодаря". Света Богородица обърнала ума на турцитѣ: везирътъ не се сѣтилъ и далъ дървената калъчка. Дошли евреитѣ, които знаятъ стария законъ, и рекли на турчина: „Какво направи ти, какво подари на Русия? Ахъ, рекли тѣ, отиде ти царството!" Пуснали турцитѣ гемии по морето, да стигнатъруситѣ и да си върналъ калъчката, но не ги стигнали. И отъ тогава турцитѣ знаятъ, че единъ день ще си идатъ на „Червената ябълка" (Мека).

Кога да наближи краятъ на Костадиновото царство, рекли на царя: „Царю честити, царството ти отива!" — „Защо? Тия риби ако хвръкнатъ отъ тиганя и слезатъ въ рѣката, и тоя пѣтелъ ако стане отъ тенджерата — тогава ще падне царството ми". Щомъ рекълъ тая голѣма дума, и рибитѣ станатъ, та въ рѣката, а пѣтелътъ скача надъ тенджерата и почва да пѣе: кукуригу! Костадинъ се обръща тогава къмъ майка си: „Стани, майко, да бѣгаме!" Отъ тамъ останало името на Станимака: „стани, майко". По гръцки името значи пъкъ „тѣсно мѣсто"; то е, защото на Костадина дошло тѣсно: отъ тукъ гора, отъ тамъ гора при калето.

Като избѣгалъ Костадинъ съ майка си, въ калето останали тритѣ му сестри. Тѣ се превърнали на дракоси (нѣкои казватъ — на светци), за да чуватъ имането на царя. Явявали се отъ тогава нощѣ на стария каменenъ мостъ въ града (мостътъ е завлѣченъ преди 15 години), или (споредъ други) на самото кале. Единъ пѫдарь ги видѣлъ една нощь какъ предѣли сърма на тритѣ дулапа на градския мостъ и решали коситѣ си и пѣяли.

Разказва се още, че кога да бѣга царьтъ, срещналъ нагоре хора, които сѣяли лозя. Той имъ порѫчалъ: „Ако дойдатъ турцитѣ и ви попитатъ, мина ли царьтъ, вие кажете: мина, когато сѣяхме грозде." Дошли турцитѣ и запитали хората. Като чули отговора имъ, рекли си: „Е, ние ще го гонимъ! То има време отъ тогава." Защото гроздето било узрѣло веднага слѣдъ сѣенето.[1] Бѣгайки, царьтъ билъ подковалъ коня си наопаки, та да сочи, че е бѣгалъ на противната страна.

[1] Срв. вар. СбНУ. XI, 117, за падането на Търново и бѣгството на българския царь.

II. Пѣсни и обичаи отъ Гюмюрджинско

Записани отъ Б. Търницова

По моя просба и мои насочвания, г-ца Б. Търницова, студентка по литература въ Софийския университетъ, записа презъ пролѣтьта на 1919 г. нѣкои пѣсни и обичаи, които представятъ значителенъ интересъ за фолклорното проучване на бѣломорска Тракия. Материалитѣ си г-ца Търницова ми изпрати заедно съ следното писмо, въ което сѫ дадени обяснения върху извършената отъ нея анкета и върху нѣкои мои запитвания. Заглавия и отправки поставихъ азъ. — М. А.

Пращамъ Ви сбирката си пѣсни изъ Гюмюрджинския край, като Ви моля много да не ме упреквате, заради късното имъ изпращане, въ нехайство къмъ тая хубава работа.

Много сѫ причинитѣ за това късно изпращане. Най-напредъ, азъ додохъ тукъ много по-късно отколкото предполагахъ да дойда, после, трудно се настанихме тъй като не лесно се намиратъ квартири, а следъ това трѣбваше да потърся познанството на нѣкои селени тукъ, въ града, тъй като на село ми бѣ невъзможно да отида. Оказа се, че това бѣ най-трудната часть отъ моята работа, защото селенитѣ не бѣха откровени и натъквахъ се на случаи, когато отричаха да сѫ отъ село, въпрѣки че носията ги издаваше; или пъкъ, не искаха и да чуятъ за пѣсни, защото „много тегла претеглили и не имъ е до пѣсни".

Най-после, запознахъ се съ баба Руса Георгиева отъ с. Юсюкъ, която като чу имената на своитѣ братя и синъ — заклани отъ турцитѣ — споменати въ книгата на г-нъ проф. Милетичъ, стана по-откровена и ми изпѣ нѣкои пѣсни, които е знаяла на младини. Чрезъ нея вече добихъ познанството и разположението на много селенки. Но, забелезахъ, че по-младитѣ селенки съвсемъ сѫ забравили пѣснитѣ си, а шесть годишниятъ градски животъ е повлиялъ и на говора имъ. Самата баба Руса трѣбваше да мисли по два-три дена, за да „изнамѣри" пѣснитѣ си, а почнала да ги пѣе тя вмъкваше много думи, усвоени въ града. Така напр., когато изговаряше въ пѣснитѣ си „ри̂кай", „отрумо̀ни" и др. веднага се поправяше и казваше — „викай", „отговори" и пр. Непостоянство забелязахъ у нея и въ изговора на вокалитѣ. Вокалътъ, който съмъ отбелезала съ ѣ (=е^{а}), е нѣщо срѣдно между е и а, нѣщо като я, но не сѫщинско я. Него баба Руса замѣняваше често съ е и съ чисто я; е замѣняваше съ и; и пр. Такава бъркотия въ вокалитѣ срещахъ и при останалитѣ пѣвици, Дяка Димитрова отъ с. Аткьой и баба Черкезка отъ с. Мънастиръ. Отъ последната чухъ много хубавъ вариантъ отъ пѣсеньта № 1, но тя по никой начинъ не искаше да я изпѣе и ме убеждаваше, че „съ у̀ста" по-хубаво можела да предаде една пѣсень отколкото ако пѣе.

Много повече пѣсни записахъ отъ Димитраки Димитровъ отъ с. Аткьой — мѫжъ на Дяка Димитрова.

Последниятъ е билъ прочутъ пѣвецъ и е обикалялъ всички Гюмюрджински села, кѫдето го канѣли за свадби и угощения. Въ всѣко село е заучвалъ и по нѣкоя пѣсень, и азъ означихъ подъ всѣка негова пѣсень и селото, отъ което е тя. И при него нѣма постоянство въ употрѣба на думи и вокали. Той изговаря: Херина, Ирина, Іерина; чи и че; да и та, е и ю; тръгне и трънне, и пр. Записвахъ така, както чувахъ. Макаръ добъръ пѣвецъ на времето си, той сѫщо бѣ забравилъ много отъ пѣснитѣ си и потрѣбно му бѣ за всѣка забравена пѣсень по единъ два дена докато я „изнамѣри". Често при повтарянето на една и сѫща пѣсень, или на пасажъ отъ пѣсень, той изпѣваше нѣщо съвсемъ различно отъ първото. Когато му правѣхъ забележка за това, той ми казваше: „Веднъжъ го изпявамъ така, веднъжъ — така. Кутроти ти ареса, негу пиши, това е пясня! Гледа се да се срещнатъ думитѣ — да идатъ. На десеть, една можешъ да размѣнишъ, или две думи. Тъй сѫ тия — песнитѣ!"

Записахъ, не десеть-дванадесеть, а двадесеть и петь пѣсни, защото ми харесваха, пъкъ и самиятъ пѣвецъ ме молѣше да ги запиша всичкитѣ, защото сѫ хубави, а още повече, че между тѣхъ има и такива които свидетелствуватъ за истински случки, каквито сѫ пѣснитѣ № 23 и № 24.

Коледарски пѣсни е имало повече, но той ги е забравилъ.

Названието кукери тукъ не употрѣбяватъ, а сѫщо — и буенецъ.

Относно вѣрването въ сайбия, или стопанинъ, както тукъ го наричатъ (срв. М. А., Студии III-IV, 257), научихъ следното:

Всѣка кѫща е „стопанéна" т. е. има стопанинъ. Последниятъ причинява и добро и зло на кѫщата, но въ повечето случаи — зло. Обикновено той е невидимъ, но понѣкога издава присѫтствието си въ кѫщата, било като тропа по тавана и размѣстя покѫщнината, било като се присъня на нѣкого отъ домашнитѣ въ видъ на човѣкъ, или най-после, — като въ видъ на змия попълзява отвънъ или отвѫтре на кѫщата. Появяването му въ кѫщи означава смърть на нѣкого отъ тая кѫща. Никога, когато се появи въ видъ на змия, не трѣбва да се убива, защото сѫщо ще умре нѣкой.

Подобно вѣрване въ стопанинъ — *νοικοκύρος* има и у гърцитѣ.

Като потвърждение на разказаното за стопанина, приведени ми бѣха две „истински" случки — у българи и у гърци:

Въ с. Аткьой единъ човѣкъ забогатѣлъ много, защото стопанинътъ му се присънялъ на три пѫти въ видъ на старецъ и му посочвалъ скрититѣ въ гората пари. И тритѣ пѫти човѣкътъ намиралъ паритѣ следъ като давалъ курбанъ по една жена. (Отвеждалъ на уреченото мѣсто въ гората женитѣ си, убождалъ ги на единъ пръстъ, за да капнатъ нѣколко капки кръвь, следъ което намиралъ паритѣ. За три дена женитѣ му умирали.) Следъ смъртьта на третята си жена, той разкрива по какъвъ начинъ е забогатѣлъ и защо сѫ умрѣли женитѣ му.

Въ Драма, единъ гръкъ не можалъ да живѣе въ новопостроената си кѫща край града, защото всѣка вечерь дохождалъ *νοικοκύρος* размѣстялъ мебелитѣ, отварялъ прозорцитѣ и пр. Следъ като живѣлъ едва една седмица, гъркътъ напусналъ кѫщата си.

Последния случай ми разказа единъ българинъ, който се е гърчеялъ преди войната и е живѣялъ въ Драма. Сѫщиятъ този господинъ обеща да ми изпрати на гръцки пѣсеньта за Мануилъ майсторъ, но до днесъ нищо не съмъ получила отъ него.

Пѣсеньта „Дѣлба на двама братя" не можахъ да намѣря. Въ замѣна на това намѣрихъ „Дѣлба на деветина братя", каквато е № 6.

1. Вградена невеста

(Срв. моитѣ Студии, ч. IV, 376).

Градѫ сѣ гради, хубава Стана,
Над Димнѫ градѫ,
Денѣ я градят, хубава Стана,
Нощѣм сѣ сипе —
Дърву пу дърву, хубава Стана,
Камен пу камен.
Дюлгерѣто се, хубава Стана,
Чудьом чудяха:
„Брѣ как ли що ли, ние джанъм
Ние да правим?“
Че си заминѫ църен калугер,
Край димнѫ градѫ,
Той си питаше, църен калугер
Дюлгержията:
„Що се чудите, трувица братуве,
Над димнѫ градѫ?“
— Чудим се чудим, църен калугер,
Що да я правим;
Денѣ я градим, църен калугер,
Нощѣ сѣ сипе.
Кажи ни кажи, църенъ калугер,
Дерман[1] за града!“
— И да гу кажа, трувица братуве,
Не можете гу стори.
— Кажи ни кажи, църен калугер,
Ще гу направим!
Той ьотрумони трувица братуве,
Дюлгержием тем:
„Калята гурбан, трувица братуве,
Гурбан искала.
Кутрату сна́ха, трувица братуве,
Най-рано рани,
Да си приготви, трувица братуве,
Добра про́ьома,
Да я вградите, трувицѫ братове,
Във димнѫ градѫ.“
Сички сѫ мѫже, Пейче льо любѣ,
женим казали,
Пейчо млад юнак, хубава Стана,
женей не казал.
Та ѣ ранила, хубава Стана,
Та ѣ сготвила,
Та ѣ сготвила, хубава Стана,
Та ѣ ютнесла,
Та ѣ ютнесла, хубава Стана,
Добра проьома.
Я тя ѣ вляла, хубава Стана,
Не ѣ изляла,
Тя ьотрумони, хубава Стана,
Дюлгержием тем:
„Ьотпуснете ми, трувица братуве,
Дясната рѫка,
Да си изгледам, трувица братуве,
мѫжкуту де́те!“
Та и́ румони, хубава Стана,
Дюлгержията:
„Хайдеми хайде, хубава Стана,
Ти щеш гу изглѣ,
Ти щеш гу изглѣ, хубава Стана,
Със блага смоква.
Тя ьотрумони, хубава Стана,
Дюлгержием тем:
„Сички сѫ мѫже, Пейчо льо, любѣ,
женим казали,
Пейчо млад юнак хубава Стана,
женей не казал,
Женей не казал, хубава Стана,
Та ѣ заградил
Та ѣ заградил, хубава Стана,
Във Димнѫ градѫ.“

Пѣе се и се играе на Великдень. Слушана отъ Руса Георгиева, 60 год., с Юсюкъ.

Вариантъ

Трувицѫ братуве, триста дюлгери
Димнѫ сѫ градѫ градѣли.
Денѣ я градят, нощум се сипе
Дърву пу дърву, камен пу камен.
Трувицѫ братуве, триста дилгери,
Сички се чудьом чудяха:
„Брѣ как ли, сто ли, ние да правим,
За саѣ димнѫ градѫ?“
Ют де заминѫ църен калугрейн,
Той си дюлгеря питаше:
„Трувица братуве, тристѫ дилгери,
Що ми се джанъм чудите?“
— Засто не[2] питаш, църен калугрейн,
Не́ знаеш дерман за града!
— Трувуца братуве, триста дилгери,
И да гу зная, не́ гу правите.
— Кажи ни кажи, църен калугрейн,
Ше гу сториме!

---

[1] Дерман — цѣръ, лѣкъ.
[2] Не = ни.

— Трувицѫ братуве, тристѫ дилгери,
На жени да сте не казали —
Трувица братуве, триста дилгери
Димнѫтѫ градѫ гурбан искала.
Кутрату булка рано да рани,
Прóьома да си дунесе,
Да я сградите, трувицѫ братуве,
В димнята градѫ дълбокѫ.
Сички сѫ мѫже на жени казали,
Пейчу млад юнак нé казал.
Пейчева младѫ булчица, джанъм,
Тя е най-рано ранила,
Проьома да си занесе джанъм,
На трувицѫ братѫ дилгерѣ.
И на ютърви си е казала:
„Хайдем проьома да носим!“
— Върви ми върви млада ютърво,
Ние щем после да дойдем.
Да ю ютишла хубава Стана
На димнѫ градѫ дълбокѫ.
Куга я видя Пейчу млад юнак,
Да[1] си в земята пугледнѫ,
В земя пугледнѫ Пейчу млад юнак
Дребни си сълзи прирони.
Да гу пупита хубава Стана:
„Пейчо льо, Пейчо любѣ лѣ,
Защо ми земя пугледнѫ любѣ
И дребни сълзи прирони?“
— Любѣ лѣ любѣ, хубава Стано,
Пръстенче ми е пъднałу
Пъдналу ми е пъдналу, джанъм,
Във димнѫ градѫ дълбокѫ.
— Хайде ми хайде, Пейчо льо любе,
Друг пръстен щем да излей!
— Хайде ми хайде, хубава Стана,
Да гу извадиш!
Я тя ѣ вляла, хубава Стана,
Пръстенче да си извада,
Да я сградиха хубава Стана
Във димнѫ градѫ дълбокѫ.
Хубава Стана Пейчу казува:
„Пейчо льо, Пейчо любѣ лѣ,
Кой ще ти гледа мѫжкуту дете
Като без майка устая?“
— Блага щеш смоква да станеш, любѣ
Детенце да си изгледаш.[2]

Слушана отъ Димитраки Димитровъ, 55 год., с. Аткьой.

2. Мъртвиятъ братъ

(Срв. Ив. Д. Шишмановъ, СбНУ. XV, 449 нт.)

Имала мама гледала
Дур деветина синуве,
Ѣнá Ирина дъщерѣ.
Дойдоха та я искаха,
Ют Буйданска земя,
Буйданска, Дръганска.
Всито я братя не дават,
Крусандю я даваше:
Хайде ми сестро, Ирино,
Ние сме сестро млузинѫ,
Често щем духодѫ,
Майка щем дунисѫ.
Да ю ютишла Ирина,
Делеку на Буйданѣт,
Буйданска земѣ, Дръганска.
Не минѫ много ни малку,
Черна се чума зъдаде,
Дев'тинѫ братя умори,
Юстанѫ майка съмичкѫ.
Тя Иринната майчица,
Нощум денѣм плачела,
Крусандѣ ѣ кълняла:
„Нáте мáте,[3] Крусандю!
Дет ми даде Ирина,
Делеку на Буйданѣт,
На Буйданскъта земя,
Буйданска, Дръганска.“
Той се Крусандю молѣше:
„Боже лѣ, милин, Господю,
Стори ми, Боже, óстори,
И ют дърво нужици[4]
И ют камѣн душица,
Да Ирина да доведъм
При нейна стара майчица!“
Чул гу е Господ и сторил
И ют дърву нужици
И ют камѣн душица,
Че ѣ станал ютишъл,
При сѣстра си Ирина —
„Стани се, сестро, пременяй,

---

[1] Да = та.
[2] Калето, въ което е вградена хубава Стана, се намира, споредъ едни — при Съчанли, споредъ други — при Ксанти, и пр. Въ деньтъ и часътъ, въ който била вградена тя, калето силно се тресѣло. А отъ една смокиня, която израсла отъ хубава Стана, постояно капѣло млѣко.
[3] Нáте мáте — клетва (отъ анатема!)
[4] Нужици — нугици — нога.

Че щем на гостѣ да идем,
Че сѣ брат ни женѣше,
Първу ми гостѣ да идем.
Станѫ се Ирина примяни,
Че сѣ станали тръгнали.
Вървяли що сѫ вървяли,
До срѣда пѫтя дойдоха,
Горски сѫ пилци запяли:
„Боже ле, милин Господю,
Де се е чуло видяло,
Мрътво живо да бѫде,
Сестра Ирина да води!“
Още сá дума думали,
Тя му Ирина румони:
„Братѣ лье, братѣ, Крусандю,
Оти се, братѣ лье, не чуят
Ни от зурни ни тѫпани?“
— Сестро льо, сестро, Ирино,
Ѝли тъй сѫ пупили,
Легнали сѫ зъспали.
Яга сѫ тамо ютишли,
Крусандю на врата порюка:
— Стани ми мале ьотвори,
Чи ти носѣ Ирина!
— Иди от тука, чумо льо!
Не сóса[1] ли ти Крусандю,
Да Ирина да земиш?“
Тя си ьотрумони, Ирина:
Стани ми, мале ьотвори,
Пу рѫка да се пузнайме!“
Тя си пудаде рѫчица,
Едната отвънка умряла,
Другата ютнетрѣ умряла.

Руса Георгиева, с. Юсюкъ.

Вариантъ

Имала майка, гледала
Дур деветинѫ синуве,
И юнá дъщеря Херина.
Дойдоха Херина искаха,
Ют Влашка земя Буйданска.
Всички я братя ни дават,
Пък Крусандю я даваше.
Зелѫ Херина, ютишлѫ
Ъф Влашка земя Буйданска.
Не било многу, ни малку,
Де се зададе чумата,
Върла ми чума, óмълна,
Да ми удуши Крусандю,
Дур деветинѫ братуве
Й тейни дребни дичица.
Устана майка самичкѫ.
Майка Крусандѣ кълнѣше:
„Юнáтѣма[2] тѣ, Крусандю!
Дету ми даде Херина
Девет кунакѫ делеку —
Ъф Влашкѫ земя Буйданскѫ;
Не може майка да пóде,
Дѫ Хирина да си види.“
Крусандю Бога молѣше:
„Стори ми, Боже, направи,
Ют камен, Боже, душица
Ют дърву, Боже, нужици,
Дѫ пóда Херина да донеса,
Ут Влашка земя Буйданскѫ —
Менѣ сѣ, Боже, дудялу
Ката ден, ката ютрина,
Ют мойта стара майчица —
Люти ме клетви кълнеше
И дребни сълзи ронеше.“
Чул гу е Господ юслушил —
Ют камен му душа направи
И ют дърву нужици.
Станѫ Крусандю да тръгнал
Ъф Влашка земя Буйданска,
При ю(д)нá сестра Ирина.
— Дубре ми дойде брате ле!
— Дубре те найдъх, Ирино!
— Брате ле, брате, Крусандю,
Няу[3] си тъмен потъмнял
И още църен поцърнял?
— Сесто льо, сестро, Херино,
Тъмен съм, тъмен потъмнял
Ют петрувските постуве;
Църен съм, църен поцърнял
Ют югуските[4] пекуве.
Сестро льо, сестро, Херино,
Хайде щем, сестро, да идем
Ъф наш'та майка на гости.
— Братѣ лѣ, братѣ, Крусандю,
Нѫ могѫ, брате, да дойда,
Че имам мѫжку детенце,
Кому ще да гу устая?
— Хайде щем, сестро, да идем,
Че ния сватба имаме
И без теб, сестро, не бива;

---

[1] Не сóса — не стига. [2] Анатема. [3] Няу — защо.
[4] Йагуски (августски) — отъ м. августъ.

Хайде ми, хайде устай го
На твойта, сестро, ıетърва.
Станъли да сѫ тръгнали. . .
Вървяли що сѫ вървяли,
Ъф тая гора дойдъха,
Че сѫ запяли пилците:
„Боже ле, мили, Боже ле,
Чуло ли се е видялу —
Мъртву живо да стане,
Сестра Херина да води!“
Херина казва Крусандѣ:
„Братѣ лѣ, братѣ Крусандю,
Защо ми пеят пилците —
Чуло ли се е видялу
Мъртву живо да бѫде
И сестра Ирина да води!“
— Върви ми върви, Ирино,
Песня им е — да пеят!
Куга утидъха, Ирино,
На майчини си доруве,
Крусандю викнѫ, порюка:
„Стани ми, мале, ьотури,
Да видиш сестра Ирина,
Че ти я мале дуведъх!“
— Върви си оттука, чумо льо,
Дъл ти не стигнѫ, чумо льо,
Дур деветинѫ братуве
И тяйни дребни дичицѫ,
И мени, чумо, да земиш?“
Че ьотрумони Ирина:
„Стани ми, мале, ьотурай,
Двамата да се пузнайме!“
Станѫ си майка ютори,
Дурде Ирина да види,
Паднѫ си майка загинѫ.

Димитраки Димитровъ, с. Аткьой.

3. Билки раздѣлни

(Срв. Стоил. Показ. II, 112; Изв. ССФ. V, 273.)

Ма́лъмла[1], младѫ невяста,
Тя на Стювяна казува:
„Любе, Стювıене, Стювıене,
Знаеш ли, кузум, знаеш ли?
Тръгнала ми е майка ти,
Ъф тая гора зелена,
Незнайно биле да бере,
църни цигъни да търси,
железни мъги́(й) да прави,
Нас двата да ни раздели“.
— Хайде ми хайде, Малъмла,
Ма́лъмла, млада невястѫ,
Нас Господ га нѫ раздели,
Пък люде не щът раздели!
Легнали да сѫ зъспали. . .
Куга се Стювян пребуди —
— Стани ми стани, Малъмла,
Малъмла, млада невяста,
Стани кандилят запаляй!
Да видиш, кузум, да видиш,
Как ми ѐ станъл млад Стювян,
Ют кръс нагоря — млад Стювян,
Ют кръс надолу — змеица!
Малъмла, млада невяста,
Айде ме, либе, юдведи,
Ъф бащувите ливади,
Ъф гулямите гърмади!
Станъли да сѫ тръгнали
Ъф бащувите ливади
Ъф гулямите гърмади.
Стювян устанѫ ф' гърмади
И на Малъмла казува:
„Малъмла, млада невяста,
Га се за мене затѫжиш,
Яла ми рукни ютсрещу!“
Малъмла, млада невяста,
Тя се за любѣ затѫжи,
Ютсрещу жанъм порука:
„Любѣ лѣ, любѣ, Стювıене,
Кѫде си, любе, излязи!“
Стювян се жанъм изрука:
„Назад ми назад, Малъмла —
Ти ми си църна цигънка!“

Димитраки Димитровъ, с. Еникьой (Дедеагачко).

4. Св. Георги и курбанъ за змия

(Срв. Изв. ССФ. V, 297.)

Пречуло се е, пречуло,
Люта ми змиıе ютровна,
При тая нова чешмиıе,
При тая ьода студена.
Не дава ьода да зимат,
Малки девойки, невясти,
На недѣля гурбан зима́ше,
Пу ıе(д)на малка дявойка.

[1] Ма́лъмла — златна.

Змията гурбан юдеше —
Мамите удá да зимат,
И ьоще млади невясти.
Сичкитѐ гурбан дадъха,
На зáрби[1] Кустадин сърa[2] душол
И той гурбан да даде,
Той ми имаше, гледаше,
Мума Іеленка хубава.
Да я бащу ѝ прѣмяня —
Люти змии гурбан да даде.
Іеленка баща прѣмѣня
Іем я прѣмѣня нарица:
„Іеленко, моя дъщерко,
Я те не прѣмѣням Іеленко,
Да те ьоглавям ьоженям,
Іем те прѣмѣням, Іеленко,
На люти змии гурбан да станеш.
Чи си Іеленка заведе,
При тая нова чешмиѥ,
При тая ьóда студена,
Да я бáщу ѝ устáи,
Іеленка жално плачеше,
И дребни сълзи ронеше.
Ют де ми дойде, Іеленко,
Гьоргьо ми свети Гьоргьо,
Той си Іеленка питаше:
„Іеленко малка, девойко,
Засто си дошла, Іеленко,
При тая нова чешмиѥ,
При тая ьода студена?“
— Гьоргьо льо, свети Гьоргьо,
Че я съм дошла, Гьоргьо льо,
На люта змия гурбан да стана.
Айде си, Гьоргьо льо, иди си,
И тебе змия ше изеде!
— Іеленко, малка девойка,
И двата да нé[3] изеде!
Де ги видяла змията
Тя се зарадва и казува:
„Боже ле, мили Боже ле,
Сяка недяля гурбан зимах,
Сая недяля — два гурбани.
Змията юста ютори
Іеленка да си изеде,
Гьоргьо ми свети, Гьоргьо льо,
Дигнѫ ми топус сребърен,
Да си змията юдари.
Да си Іеленка юдбрани,
Да ми Іеленка зъведе
На бащуви си доруве.
Куга я видилу, Іеленку,
Куга видилу бащу ѝ:
— Гьоргьо льо, свети, Гьоргьо льо,
Искай ми, Гьоргьо, искай ми
Що да ти, Гьоргьо льо, ариза?
— Нищу ни щъм, Кустандин,
Саму ти искам здравьето!

Димитраки Димитровъ, с. Аткьой.

5. Момини предсмъртни порѫки

(Срв. Стоил. Показ. I, 94, II, 76; Изв. ССФ. V, 508.)

Сън съм сънилу, мамо льо[4], сън съм сънилу,
Събота вечер срешу недяля:
Че съм си новѫ кѫща градило,
Слъд[5] новя кѫща — китка градина,
Китка Градина—червѣн трандафил,
На трандафил бюлбюл пееше,
Бюлбюл пееше, пее казува:
Я щѣ си юмра, юмрам загина
Младо зелено, леко лефтѣро.
Ти да ми жалба не жалиш,
Жалба не жалиш, църно не носиш,
Ем да калесаш ду два мастуре,
Да ми юградиш мойта гробница,
Мойта гробница на кръстом пѫтя,
И да изградиш чешма шарена.
Кугато дойдат малките моми
(Х)одá да зимат, песни да пеят,
Да ми калѥсаш моми и момчѣта.
Кугату ще менѣ носите,
Момите напрѣд да вървят,
Момите песни да пеят,
Момчѣта кавал да свирят.
Куга се ют там върните,
На момите да ми харизаш
Моите желту халтъне,
На мóмчѣта — бели грушеве.

Димитраки Димитровъ, с. Кърсарджа.

6. Дѣлба на деветь братя и три синджиря роби

(Срв. Изв. ССФ. V, 18, 617.)

Викналѫ майка, викналѫ,
Дур деветинѫ синуве,
Бащуву иманіе да сдели.
Сички сѫ пу дял зимали:

[1] Зарби — голѣмецъ въ селото. [2] Сърá — редъ. [3] Не — ни.
[4] Мамо льо се повтаря въ срѣдата на всѣки стихъ. [5] Слъд — задъ.

Пу ю(д)на сабя френгия,
Пу юдно конче ранѣну,
Пу шейник бяли грушеве,
Пульвинѫ желту халтъне.
А на Стювюна дадухѫ
Дур ю(д)на сабя рѫждава
И едно конче мършаво.
Стювюн се жално нажели,
И му се ядно наѣди,
Запаса сабя рѫждава,
Въседнѫ конче мършаво,
Че си ми Стювян тръгналу
На равно поле широко.
Срешна ми Стювюн, срешна ми,
Дур три синджирѫ робуве,
Върли ги турци карахѫ.
Куга робию вървяха,
Дребни сълзи си роняхѫ,
Ут Бога роса росеше,
Дребно камъне летеше.
Робю се жално молеше:
„Боже ле, мили Господю,
Нямаме няйде никуго,
Ют турци да не[1] ютбрани".
Извади Стювян сабята,
Да си къйдисѫ[2] турците,
Да си ютбрани робюто.
Ютиде Стювян, ютиде
Ъф тая гора зелена,
При тая ьода студена,
Зъспал ю Стювян, зъспал ю,
Ъф тая гора зелена
При тая ьода студена.
Де ю дошлолу, Стювюне,
Юно ми църно гарванче,
Той си Стювюна будеше:
„Стани ми, стани, юначе,
Че си гората гореше!"
Га ми се Стювюн прибуди,
И на гарванче казува:
„Гарванче, църно гарванче,
Нека горѫ да си изгорѫ, —
Ние си бехме, гарванче,
Дур деветинѫ братуве,
Бащуву имайне деляхме,
Сички сѫ пу дял зимали:
Пу шейник бяли грушеве,
Пульвинѫ желту халтъне,
Раняни коня зимаха,
Пу ю(д)на сабя френгия.
На мене дял удялиха —
Юдно ми конче мършаву,
ю(д)на ми сабя ръждава.
Въседнах конче мършаву,
На равно поле широку,
Чи си срешнах, гарванче,
До три синджиря робуве,
Върли ги турци караха.
Кугато робю вървяха,
Дребни си сълзи роняха,
Ют Бога роса летеше,
И още дребно камъне.
Да извадих сабя рѫждава,
Да си турците къйдисъх,
Да си робюто ютбраних,
Ют тия турци приклети".

Димитраки Димитровъ, с. Мънастиръ.

7. Невѣрна Марковица и Балабанъ войвода

(Срв. Изв. ССФ. VI, 188, 197.)

Юплакала се Іерина
Ют Марка, първо ѝ либе:
„Кѫде да найда, Боже ле,
Ют Марка юнак по́-добър?"
Де я зачуло Балъбан,
Балъбан, страшна войводѫ,
Той си Іерина пупита:
„Іерино, младѫ невясто,
Дума съм зачул ют тебе,
Истина ли ю Іерино?"
— На истина ю Балъбан!
Пустой Балъбан, пучакъй,
Ключеве да си намеря,
Че сѫ ключеве ъф баба,
Съндъци да си разключам,
Премяна да си ъзвадъм,
Премяна да си надяна.
Бабо льо, мила бабо льо,
Я дай ми бабо ключеве,
Сандъци да си разключам,
Премяна да си ъзвадъм,
Че ми сѫ братя дошлили,
Майка ми болна легналѫ,
Да ида да я повидъм,
Іеку ми майка загине
Църни ще дрехи да надѭ.
Зимѫ Іерина ключеве,
Да си съндъци разключи,
Да си премяна извади,
Да сѣ Іерина примяни,

[1] Не — ни. [2] Къйдисѫ — убие, заколи.

Със невястулна премяна,
Да се прикрила Іерина,
Младж ми жанъм невястж.
Вънка излезе Іерина
С Балъбан страшнж войвода,
Той я на конче метналу,
Станали, да сж тръгнали.
Той си ги Марко, сретнува,
На Балъбана казува:
„Балъбан, стар ми войводо,
Я открий млада невяста,
Да си я Марку пувиди,
Приляга ли ти невяста."
— Марко льо, добър ми юнак,
Нямаме адет, Марко льо,
Невясти да разкриваме.
Марку ю майка ютиде
Да си на майка казува:
„Малѣ лѣ, стара майчице,
Кждe ю, мале, Іерина?"
— Сино льо, сино, Марко льо,
Іерина, сино, ютиде
Ъф старъта си майчица:
Майка ѝ болна легнъла.
— Мале ле, старж майчице,
Дъл беше, мале ле, сляпж?
Іерина, мале, зъбягнж,
Със Балъбан страшнж въйводж!
Марку се на Бога пумоли:
„Боже ле мили, Боже ле,
Сту́ри ми, Боже, стури ми,
Църен калугрейн дж станж,
Ют селу в селу дж ходя,
Іерина да си намеря!"
Чул гу е Господ юслушил,
Да гу калугрейн нъправи.
Тръгнал е църен калугрейн,
Ют село в село да шета[1],
Да Іерина дж намери.
Куга си Марку ютиде
При тая нова чешмию,
Іерина млада невяста
Студена ьода налива,
Тя гу Іерина пупита:
„Църен ми, църен калугрейн,
Пръстен си носиш на ръка,
Той мясж да е Маркувж?"
— Невясто, младя невясто,
Вчера ми Марку загина
Ют ръка му пръстен ъзвадих,
Да видиш пузнаваш ли гу?
— Пузнавам си гу, калугрейн!
— Невясто, младж невясто,
Я съм си Марку млад юнак!
Чи я зимало, Марко льо,
Дж я на конче метналу.
Куга сж, Марко льо, юшли:
— Мале ле стара майчице,
Іерина, мале, дунесъх!
Іерина с катран намазж,
Марку ми яде и и пие,
Іерина на свѣщ гуреше.

Димитраки Димитровъ, с. Левижлеръ.

8. Мома и слънце

(Срв. Стоил. Показ. II, 67; Изв. ССФ. V. 237.)

Къкту се Мара родилж,
Навънка не е изляла,
Слънцету не я видялу,
Вѣтърът не я дуфналу.
Куга я слънцето видялу,
Да се слънцето фаналу,
Три дена и три нощуве,
Слънчева стара майчица,
Тя си слънцето питаше:
„Слънце ле, сино, слънце ле,
Кждѣ ми, сино льо, устана?"
— Мале лье, старо майчице,
Куга си видих, мале ле,
Мара ми, мама хубава,
Тя ме, мале ле, надгряла,
Затова си, мале ле, юстах,
Три деня и три нощуве.

Слушана отъ сжщия, с. Съчанли.

9. Гемия съ юнаци

(Срв. Изв. ССФ. V, 299.)

Чуло ли се е видялу —
Между Великден, Гергювден
Тежка е зима падналу,
Да се мурюето заледи,
Срьед мурюето се фа́нала
Іена ми ша́рка[2] гемия,
Ъф гемията имало
Ду триста млади момчета,
Момчета връд[3] московчета.
Сичкитѣ сж на Бога моляха:

[1] Шета — търси. [2] Шарка — гемия. [3] Връд — всé.

Боже лье, мили Боже лье,
Дуйни ми, Боже лье, пекни ми
Дольен ми бял вѣтер,
Да се морието разледи,
Да тръйне шарка гемия.
Чюл ги е Господ юслушил,
Дуфнал е дольен бял вѣтер,
Пекналу ясно слънчице,
Тръйнала шарка гемия,
Да си юнаци излязъха.

Слушана отъ сѫщия, с. Калайджидере.

10. Погубенъ отъ братята на либето си

(Срв. Изв. ССФ. V, 496.)

Димитро на майка казува:
„Я ще да по́да,[1] мале лѣ,
На Милканкини на гости.“
Мама на Димитра казува:
„Седи, Димитро, не подай,
Милканка има, сино льо,
Двама братя, братучеди,
Те ще те, сину, къйдисът.“
Димитър мама не слуша,
Въседнѫ конче хранѣну,
Зъпаса сабя френгия,
Нарами пушка шарѣна,
Станѫ Димитър ютиде
На Милканкини на гости,
Вънка на порти порюка,
И на портите почука:
— Либе ле, либе, Милканку,
Излез ми, либе, нанавън —
Кончето да ми расодиш!“
Тя го Милкана зачула,
Вънка на порти излязе:
— Добрѣ ми дойде, Димитре!
— Добрѣ те найдъх, Милканку!
— Ют конче слязъй, Димитре,
Ют конче слязъй, вѫтре вляз!
Димитро слязъл ют конче,
Ют конче слязе, вѫтре влязе,
Вѫтре влязе на стол сяда.
Милканкините братуве,
Братуве и братучеди,
Тия му сабя точяха.
Дваж се кандилят запалят,
Триж се кандилят изгасят,
Ьоще се Димитро не сята,
Навънка да си излезе.
Милканкините братуве,
Братуве и братучеди,
Тия му глава утсякъха,
Главата, джанъм, фъркаше
Іезикът, джанъм, думаше:
„Мене си майка казува
Я съм си майка не́ слушал!“

Слушана отъ сѫщия, с. Къзларъ.

11. Облогъ за конче хвъркато

(Срв. Стоил. Показ. II, 121; Изв. ССФ. V, 13; VI, 137.)

Стювян се фълба пуфали:
„Я имам конче фъркату,
За ден ми по́да и до́да
Нѫ Стамбул града гулямѫ!“
Метю на Стювяна казува:
„Стювѥне, геди́ Стювѥне,
За ден ку подеш да додеш
Нѫ Стамбул, града гулямѫ,
Ще ти харизъм, Стювѥне,
Чифликѫ със чифтувете.“[2]
Стювѥн на Мехмедѫ казува:
„Метю льо, Метю, Мехметю,
Ӕку не идѫ да додѫ,
Ще ти харизя, Метю льо,
Кѫщата със кѫшницата!“
Стювѥн на булка казува:
„Стювянува булка хубава,
Да не си спалѫ, булко льо,
Кончето да го назобиш,
И уда́ да го напоиш:
Утре ще булко да идѫ
На Стамбул града гулямѫ.“
Тя гу е булка назобила,
И юда̀ гу е пуила.
Стювѥн е рану ранилу,
Въседнѫ конче хранѥну,
Куга бе ден на пладнинѫ —
Стювѥн нѫ Стамбул ютиде.
Де гу видяхѫ, разбраха
Стамбулските ѥвреи,
Іеврейче Стювяну казува:
„Стювѥне, геди́ Стювѥне,
Я дай си конче Стювѥне,
Зоба ще да гу назобим,
И юда́ ще го напоим.“
Зима́ ми конче ѥврейче,

---

[1] Пода — ида. [2] Чифтувете — воловетѣ.

Іе зобѫ да гу назобе,
И юда да гу напои.
В зобя ютровѫ метналу
Пусту приклету ѥврейче
Да ми кончето ютрови.
Стювѥнуву конче разбуля.
Стювѥн се чудьом чудеше:
„Боже лѣ, мили Боже лѣ,
Брѣ как ли що ли да правя?“
Като се Стювѥн чудѥше,
Ют де ѥ душло, Стювѥне,
Іедно ми старче гърбъвку,
Той си на Стювѥн казваше:
„Хайде ми, хайде, Стювѥне
Твойто ѥ конче ю мене[1]
Стювѥнуво конче юздраве,
Станѫ гу Стювѥн юседнѫ
Негуво конче фъркату.
И слънценцето заидува,
Още ми Стювян не до́да,
И турците сѫ дошлили
На Стювѥнувите кунаци
И на булката казуват:
„Стювѥнова млада невясто,
Хайде ми, хайде, невясто,
Ще станеш бяла кадъна.“
Булка на Метя казува:
„Метю льо, метю, Мехметьо,
Пустой ми малко пучакай:
В равнуто поле широку,
Тежки се прахи дигнаха,
Дъли сѫ полски гуведѫ,
Или е Стювѥн чурбаджи?“
Къту са дума думаше
И Стювен ми е зъвтасъл,
Стювѥн на Метя казува:
„Метю льо, Метю, Мехметю,
Придавай, Метю, придавай,
Чифликѫ със чифтувете!“

Слушана отъ сѫщия, с. Юсюкъ.

12. Булка бездетна — погубена

(Срв. Изв. ССФ. VI, 66.)

Іеленко, първо любе ле,
Дъл да те младѫ пърясъм,
Ил да те младѫ къйдисъм?
— Стювѥне, първу любе ле,
Дет дѫ ме младѫ пърясиш,
Дѫ си ме млада къйдисай,
Че ѥ юдувичну[2] усилну:
Вчера на пѫтѫ срешнах си
Іа(д)на́ ми младѫ дувицѫ,
Срам ме бе да я погледнѫ!
Кълесѫ Стювѥн късапѥ,
Късапѥ, пубратиме,
— Іѫлате, жанъм ѥлате:
Имам си кравѫ ялува.
Тия късапѥ ушлили
На Стювянуви дуро́ве:
— Стювѥне ле, пубратиме,
Кѫдѥ ѥ крава ялува?
— Късапѥ, пубратиме лье,
Іе де ѥѫ права стояше,
Чаша (в)ѥ вино служеше.
Іеленка казва Стювѥну:
— Стювѥне, първу любе лѣ,
Куга ме сърдчице удрежеш,
Дѫ видиш, жанъм да видиш,
Дъли е змия юсойна,
Или е мѫжку детенце.
Той си я Стювѥн къйдисѫ
Іеленѫ младѫ невестѫ,
Да й сърдчице разрязѫ:
Не била змия юсойнѫ
Ем би́ло мѫжку детенце.
Извади Стювѥн нужеве,
Чи си ми Стювѥн юдвикнъл:
— Мала ле, стара майчице,
Дето уми́нѫ да жалееш,
Трувицѫ, мале, да жалееш!

Слушана отъ сѫщия, с. Аткьой.

13. Свети Никола и света Недѣля

(Срв. Изв. ССФ. V, 300.)

Заспал задремал свети Никола
В равното поле широко,
Пуд едно дърво яв(у)рово.
Де ми замина света Неделя,
В рѫка ми носи чеша сребърна,
В чешата има ройноне вину,
Да ми ьоткърши листе яв(у)рово
Да гу путопи в сребърна чеша,

---

[1] Твойто ѥ конче ю мене — азъ ще излѣкувамъ кончето ти.
[2] Юдувичну — вдовишко.

Да ми напръска свети Никола,
Че му казува света Неделя:
„Стани ми стани, свети Никола:
Тебе се пише черква да градиш
Черква да градиш, черква-манастир,
Алтън директи, бешер пармаклж."

Слушана отъ сжщия, с. Аткьой.

14. Тодорка и Юсеинъ бюлюкъ-баши

Имала майка, гледала
Ie(д)на Тудорка дъщерка.
Тудоркж станж гуляма
И за главéне зъвтасж.
Тудорка турчин искаше,
Юсеин ми, бюлюк баший.
Тудорка баща казува:
„Баще ле, мили баще ле,
Заржчай, баще, поржчай,
Де да е срику да дойде,
От чюйно Калайджидере."
Станж срику й́, ютиде
На Дутлý село гуляму.
— Засто ме рукаш, Тудорке?
— Рукам те рукам, срико льо,
Айде ме, срико, ьодведи
На вашто село гуляму!
Станали да сж тръйнали,
Нощум сж пжтя вървяли,
Деня ъф горж сидяхж.
Га сж, Тудорке, юшлили
На чюйно Калайджидере,
Малку и млогу сидяхж,
Ду два ми ду три мясеца,
Юсеин, бюлюк башия,
Той си Тудоркж шеташе
И на баща й́ казува:
„Кждя е бялж Тудорке?"
— Нямж ıe тука, аго льо!
— Тудорке да ми дуиесеш,
Главата са ти отрежа!
Стана баща й́ ютиде,
На чюйно Калайджидере:
— Айде, Тудорке, да идем
На нашто село гуляму,
Ние глубата платихме,
Турците се върнаха.
Станъли да сж тръйнали. . .
Куга, Тудорке ли, дойдъха
На тейну селу гуляму,
Тудорке баща питаше:
„Баще ле, мили баще ле,
Какви сж тия тжпанье,
Тжпанье, баще, и зурни?"
— Айде ми айде, Тудорке,
Турска е сватба имало.
Куга Тудорке ютиде,
Ъф бащуви си дỳрове —
Дорът се турци напълни
И още бяли кадъни:
— Ỳла, Тудорке, бре я́ла
Да те разплéтем, Тудорке,
Български дълги плетенки,
Да те уплетем, Тудорке,
Кадънски ситни плетинки.
Тудоркж се е утровила,
Тудоркж жанъм загина.

Слушана отъ сжщия, с. Съчанли.

15. Марийка и турчинъ

Марийка турчинъ любѣла.
Тя гу на шѣга любѣла —
Турчинът шѣга не знае.
Той изпрати, изпрати,
Ду дванадесет пайтоня,
И седем бяли хънъмки.
Станъли та сж одили,
Тия Марийка да вземат,
Да й́ куса разпляваха,
Да й́ я ситно плетяха
Кадънски ситни пътнинки.
Я Марийка сълзи ронѣше:
Тя не рачи да иде.
Кадъните я плетяха,
Невестулните плетенки.
Та сж станали, тръгнали,
Със дванадесет пайтоня.

Руска Георгева, с. Юсюкъ.

16. Три синджиря роби

(Срв. Изв. ССФ. V, 617.)

— Горо льо, ситна зелена,
Щу ти сж листе капълу,
Щу ти сж върше вянълу?
— Уначе, младу зеленку,

„Как да ми я листа не капълу,
Как да ми я върше не съхналу?
Вчера минаха, униче,
Три синджира млади робѣ —
Първият бе синджир унаци,
Средният бе синджир невясти,
Задният бе синджир девойки.
Ягà писняха, увилняха:
— Боже ле, мили Боже ле,
Няма ли няйде някуго,
Ют това да ни ютбрани,
Ют тия турци мънафи,
Ай гиди, стаду, гуляму.
Затурѣно не ьоторѣно.
Пък невясти ми цвиляха:
— Ай гиди, дребни дичинки,
Вчера сѫ с майка легнали,
Сутрум без майка станали,
Жално ли ви е, дичинки,
Дет си немате майчица?
Пък девойките цвиляха:
— Нашите тънки даруве
Правени, недарувани)."

Баба Черкезка, 60 год., с. Мънастиръ.

17. Сестра и либе откраднати

Събрали сѫ се събрали,
Дур деветинѫ ювчари,
Всички ядяха, пияха,
Ильо не яде, не пие.
Юлдашето[1] гу питаха:
„Ильо лѣ, Ильо, наш юлдаш,
Оти не ядеш не пиеш?"
— Юлдаше мои, Илеви,
Брѣ как да си ям да пия?
Мойто сѫ любѣ уткрали,
И мойта сестра Тудоркѫ;
Турците сѫ ги уткрали,
Турци ми върли айдуци,
Дъл могѫ си ги зъвтасѫ?
— Аку си конче къйдисъш,
Можеш си ги завтасѫ!
Въседнѫ конче ранену,
Чи га бе в горѫ зелена,
Илюво конче поризѫ,[2]
Де гу зачула сестра му,
Тя си на турци казува:
„Брѣ, турци, вия айдуци,
Горску е пиле зъпялу,
Зъпялу и зъцвилялу,
Дъл да му песня отпея?"
— Тудорке, бялѫ булгарке,
Ку им се си́таш, о́тпеи!
— Бързай ми, братле, бързай ми,
Дур не сме в горѫ нъвляли,
Дур не сме неювярени!
Та пусна Ильо кончето,
Да си ги Ильо пувтасѫ,
Извади Ильо сабята,
Та си турците къйдисѫ,
Юдзе си сестра Тудоркѫ,
И първото си любове.

Дяка Димитрова, 55 год., с. Аткьой.

18. Продадена на арабче

— Янкѣ лѣ, гюзел, Янкѣ лѣ,
Къкту се двата зимахме
Мойта коня напред не тръйнѫ!
— Меемѝьо, първу любѣ лѣ,
Га ти съм толкуф додялѫ,
Утре гу кажат, любѣ лѣ,
На Гержан ми гулям пъзар,
Хайде ме любе отведъй,
На Гержан ми гулям пъзар,
Белки за мене излявѫ,
Ян пезергянин праматар.[3]
Да я ютведе Меемѝьо
На Гиржан ми пъзар гулям.
Не излязе Ян пезергянин,
Да си земе хубава Іенке,
Іем излезе, Іенке ле,
Църно ми харо, хърапско.
Хърапче аспри бруеше,
Гюзел Іенке сълзи ронеше.
Църно ми харо харапско
Зема ми гюзел Іенке ле,
Да я на конче примятнѫ.
Станъли да сѫ тръйнали,
Край море жанъм вървяхѫ,

---

[1] Юлдаше — другари. [2] Пуризѫ — зацвили.
[3] Пезергянин и праматар, който ходи по селата и продава разни накити за момитѣ и булкитѣ.

Гюзел Іенке казува:
„Арапче, църно хърапче,
Свали ме, жанъм, ют конче
Удйцж да се напия!“
Іенке ют конче слязъла,
Да се в морето мятнъла:
„Дету хърапче да любя —
Рибите да ме изедът!“

Слушана отъ Димитраки Димитровъ, с. Съчанли.

19. Райчо затритъ отъ Мехмедъ ага

Райчо малку зъбягнълу,
Дур девет дълги гудини
В Тригър село гуляму,
Малу чубанче да бжде,
Ъф Мехмед ага льо ступанин.
Малку е многу пъсялу,
Цяли ми девет гудини —
Испасъл Райчу, испасъл
Ду тристж ювци с'ягънца
И двесте вакли ювнове.
Райчу Мехметьо казува:
„Мехметьо, аго льо, ступанине,
Я ще си пойдам, ступане,
Ъф старата си майчица,
Че мене майка не знае,
Колък съм гулям нарасъл,
Колку съм стаду испасъл.“
Мехмед аго льо казува:
„Райчу льо, баш чубанине,
Пустой ми, Райчу, пучакай
Ьоще ми саю гудина!“
Райчу стопанин не слуша,
Станж ми Райчу разлъчи,
Ду триста ьовци с'ягънца,
И двесте вакли ювнове.
Станъл ю Райчу, тръгнал ю,
Малку ю млогу върvялу,
Ду тая горж стигналу,
При тая ьодж студенж,
При тая сянкж дебела,
Стадуту да си подпладни.
Легнъл ю Райчу льо зъспал ю
Пуд тая ьодж студенж,
Пуд тая сянкж дебелж.
Райчеви жанъм кучета
Тия си жалну лаяха.
Куга се Райчу пребуди,
И Мехмед ага зъвтасж,
С негува тайфа гулямж.
Фанаха Райча вързаха,
Райчу се жално молеше:
„Мехмед аго льо, ступанин,
Не мой ме, жанъм, къйдисж:
Я съм у майка едничък,
Мене си майка не знае,
Колък съм юнак нърасъл.“
Мехмед аго льо, ступанин,
Той си гу жанъм къйдисж
И стадото му е зимълу.

Слушана отъ сжщия, с. Юсюкъ.

20. Стоянъ кехая и Димо куруджи

(Срв. Изв. ССФ. VI, 112.)

Събрали сж се събрали
Между Великден Гергювден,
Дур деветина ювчарѣ,
Да ми ядяха, пияха
Гергювско ягне дебелу,
Трижгудишну вину червену.
Стювян ми Стювян, млад кехая,
Той ми на ювчарѣ говори:
„Ювчарѣ, млади ювчарѣ,
Хайде на къшлá ще идем,
Ъф Султан курия широкж;
Там има трява зелена,
Там има вода студена,
Там има сянки дебели“.
Ювчарѣ на кехая казваха:
„Стювюне ле, млад кехая,
Знаеш ли кузум, знаеш ли,
Там се е жанъм пречуло,
Димо ми Димо, курaджи[1],
Не дава чуляк да мине,
Не дава пилѣ да фръкне
На султанската курия.“
— Ювчарѣ, млади ювчарѣ,
Той ку я Димо кураджи,
И я съм Стювюн кехая!
Стювюн ювчарѣ не слуша,
Станж ми стадо нъмáми,
Нъпреж ми Стювюн върveше
И стаду после блееше —
Хиляда ьовци с'ягънца

[1] Кураджи — пждарь.

И шестотини рогати.[1]
Куга ми Стоювян ютиде
Ъф султанската курия —
Разпуснѫ Стювіен стадуто
На султанската курия,
Зелена трява да пасе,
Студена ьода да пие.
Стювян се, жанъм, пукачи
Не едно бялу каменче,
Засвири с медно къвалче.
Къту си къвалче свиреше,
Ют скришну пушка пукналу,
Да си Стювяна юдари,
Ют лева страна на сърце.
Извади Стювян кѫрпата,
Да си раната пушѣше,
Че си Стювян изрюка:
„Димо ми Димо, кураджи,
Това не е, Димо, юнашко —
Ют гура пушка да пукнеш,
Стювяна да ми юдариш,
Ют лева страна на сърце.
Ѝла ми ѝла, Димо льо,
Срещу на мене, Димо льо,
Двамата да се изборимe,
Пуборим и пувариме
На султанската курия.
Ако ме, Димо, надбориш
Я ти хъризвам, Димо льо,
Хиляда ьовци с'ягънца
И шестотини рогати;
Ако те, Димо, надборя,
Главата ще ти юдземѫ!"
Хванъли сѫ се борили,
Дур три дни и три нощуве,
Куга гу Димо хванѣше,
Бялу ми месу кънѣше,
Куга ми Стювян хванѣше,
Кокалѣто му къртѣше,
Нъзад ги нъпреж хвърляше.
Стювян на юлдаше казува:
„Юлдаше мои, ювчарѣ,
Аку си, джанъм, зъгинѫ
Да ми гробница сградите —
На ѫгълът[2] на стъргата![3]

Слушана отъ сѫщия, с. Калайджидере.

21. Чавдаръ байрактарь и юнаци

(Срв. Изв. ССФ. V, 220.)

Балъбан Чавдару казува:
„Чавдаре ле, байрактар башѝ,
Айде, Чавдаре, да идем
На пашевите кунаци,
Бяли грушеве да земим
И още жълту халтъне."
Чавдар Балъбану казува:
„Балъбане, бюлюк башии,
Седи, Балъбане, не пòдай,
Пусти сѫ турци мамници,
Те ще те, Балъбан, измамът."
Балъбан Чавдару казува:
„Чавдаре ле, байрактар баши,
Ти нямъш сърдце, Чавдаре,
Колкуту жена дувицѫ."
Станъли да сѫ тръгнали,
Да сѫ ютишли, Чавдаре,
На пашевите кунаци.
Балъбан се горе качилу,
Със девет млади мумчета,
Балъбан Чавдару изрука:
„Чавдаре ле, байрактар башѝ,
Даян[4] ми даян Чавдаре!
Колкуту сме горе качени,
Всички на синджир вързани!"
Извади Чавдар сабята
Да се нагоре пукачи,
Да ми синджирѣ съсече,
Да ми юнаци ютбрани.

Слушана отъ сѫщия, с. Аткьой.

22. Дервишче и деверче.

Зор дервишче[5], зор апталче[6],
Той си конче напоило,
Въседна го зор дервишче,
На Іерин-Перин планина.
Срешнало ѥ зор дервишче
Я святуве и кълтатуве,[7]

---

[1] Рогати — овни. [2] Ѫгъл — кошара.
[3] Стърга — мѣсто предъ кошарата. [4] Даян! — стой! почакай!
[5] Дервишче — турче-разбойникъ. [6] Апталче — глупаво.
[7] Кълтатуве — кумове.

Да ми (в)одят младж булка.
Ръзбягъха се сватувете,
Сватуве и кълтатуве,
Юсталълу деверчето,
Деверчето с невястата.
Ѣотрумони деверчето:
„Тука има, невясто льо,
На кончето закачено,
Пъстра то́рба, малж чо́тра[1]
Малж чо́тра, благу вину.
Извади ми малж чотра!“
Девер пие — снаха слави.
Фанъха се, бориха се
Зор дервишче, зор апталче
Дор три деня и три нощя.
Деверчето надборило,
Ютбранило невястата,
Ютнесло я деверчето,
На негувж брат Николж.

Слушана отъ сжщия, с. Къзларъ.

23. Ендре чобаникъ и Петко войвода

Станъли сж жандарѣ
Ѣвт гулямътж късъба,
Жандарѣ, царски сеймене.
Жандарѣ ходят и питат
За Петка млад капитан.[2]
Фанаха Ендрѣ питаха:
„Ендрѣ лѣ, баш чубанине,
Петко при тебе дода́ ли?“
— Жандарѣ, царски сеймене,
Петко при мене не дуажда.
Фанаха Ендрѣ вързаха,
Назадъ му ржки извиха,
Станаха Ендрѣ караха,
На гулямътж късъба.
Ендрева стара майчица
Тя на стражарѣ казува:
„Стражаре, царски сеймене,
Бре пуснете ми Ендре!“
— Бабичко, стара бабичко,
Ние ще ти Ендре пуснеме
Куга идеме, бабичко,
На гулямътж късъба.
Вървяли колку вървяли,
Ду Хиржан рѣка дойдъха,
И майката после вървеше.
Ендре́ на жандарѣ казува:
„Жандарѣ, царски сеймене,
Бре пуснете ми ржчица
Удица да си напия!“
Още стражарѣ стягаха!
Станали да сж тръгнали
До Гюмюлджина стигнаха,
И там сж Ендре питали,
Гюмюлджинските хаѥни,
Хаѥни и каймакани:
— Ендрѣ лѣ, баш чубанине,
Петко при тебе дода́ ли?
— Хаѥни и каймакани,
Петко при мен не дуажда!
Да го метнаха в темница,
Жув гу на скенжа[3] кладеха[4].
Ендреева стара майчица,
Тя на ключара казува:
„Ключарю, млад темничар,
Разключай темна темница,
Майка Ендрѣ да види!“
— Бабичко, стара бабичко,
Утрѣ щеш Ендрѣ да видиш!
Пусти ми турски докторе,
Тия ми Ендрѣ утровиха.
Дуре се зора зазори,
Ендреева душа излезе.

Слушана отъ сжщия, с. Чобанкьой.

24. Томо чорбаджи и Петко капитанъ

Събрали сж се събрали,
Мърунските[5] кумити.
— Бре кък ли, сто ли да правим,
За Тома бат мюзевирин?
Тия на Петка казаха:
„Хайде ми, Петко, яла ми,
На нашто село гуляму!“
Станж ми Петку да тръгна
С негувж тъйфа гулямж
На Мърон село гуляму,
На Томувите кунаци.
Вънка на порти почука,

---

[1] Чо́тра — бъклица. [2] Капитанъ — бунтовникъ, главатарь на бунтовници.
[3] Скенжа — уредъ, съ който се стяга. [4] Кладеха — стягаха.
[5] Отъ с. Марония.

Излѣзе вънка бабичка.
— Дубрѣ ми дойде, Петко льо!
— Дубрѣ те найдъх, бабичко!
Бабичо, стара бабичко,
Кѫде е Тому чорбаджи?
— Петко ле, баш капитанин,
Тому на черкви утиде,
Свещица да си зъпали,
На Бога да се пумоли.
— Бабичко, стара бабичко,
Иди гу, бабо, рукни гу,
Думѫ щем да му кажеме!
Ютиде бабѫ на черква:
— Сино льо, сино, Томо льо,
Хайде ми, сино да дойдеш,
Тебе сѫ госте дошлили
Петкува тайфа гулямѫ.
Ют църква Тому излезе
Да на кунаци ютиде:
— Добрѣ ми дойде, Петко льо!
— Добрѣ те найдъх, Томо льо!
— Седни ми, Петко, седни ми
Двамата кафѣ да пием
И още бялѫ ракия.
Петко на Тома казува:
„Я не съм дошъл, Томо льо,
Шекерле́ кафѣ да пия
И още бялѫ ракия,
Iем съм дошъл, Томо льо,
Стани ми, Томо, извади
Твоите бяли грушеве
И ьоще желту халтъне.
Тому на Петку казува:
„Петко льо, млад капитанин,
Я нямъм бялу грушеве
И още желту халтъне:
Моите сѫ пари сенетли́[1].
Петку на Тому казува:
„Тому льо, баш мюзевирин,
Дунисъй бяли сене́ти!“
Станѫ ги Тому извади.
Петку ми млад капитанин
Той ги на огин изгори.
Петку на Тому казува:
„Стани ми, Тому, стани ми
Ние щем, Тому, да идем
Ъф Мъронските даyве.
Станъли да сѫ тръйнали,
Ут селу навън изляли,
Томувѫ стара майчица
Тя си ми Петка молеше:
„Петко льо, млад капитанин,
Да ти сѫ хълал, Петко льо,
Шейник със бяли грушеве
И още желту халтъне!“
— Бабичко, стара бабичко,
Я не ща бяли грушеве
И още желту халтъне,
Хайде се бабу върни се
Ние щем Тома да пуснем.
Че сѫ ютишли, Томо льо,
На мъронските дауве,
Сички на сянкѫ се(д)нуват,
Тому на слънце се(д)нува.
Петку ми, млад капитан,
Той на дружина казува:
„Земете Тома мюзевир
Да му главата земете.“

Слушана отъ сѫщия, с. Суфларъ.

25. Генчо и мечка стръвница

(Срв. Изв. ССФ. VI, 142.)

Пречуло се е пречуло
Iедна ми мечка-щере́чка,
На тия длеги пѫтеве,
Пѫтеве, жанъм, друмове.
Царят е ферман приводил:
— Де да е Гинчу да дойде,
Мечки кулай да найде!
Гинчу на майка казува:
„Мале ле, стара майчице,
Iа(д)на́ се мечка пречуло,
На тия длеги пѫтеве,
Пѫтеве, жанъм, друмове,
Царят е ферман приводил —
Де да е Гинчу да дойде,
Мечки кулай да найде“.
— Сино, Гинчо льо, Гинчо льо,
Кѫде ще сино да идеш?
Свадба щем, сино, да правим!
— Праите, мале, готвите
И невястато донси́те!
Станъл е, Гинчо льо, ютишъл,
Ютсрещу Гинчо льо порюкал:
„Кѫде си, мечко льо, излезай!“
Куга гу мечката видяла,
Тя се е права изправила,
И на Гинчо казува:
„Назад ми, назад Гинчо льо!
Девет съм юнаци изела,

---

[1] Отъ с е н е т и — полици.

Със тебе, Гинчо льо — десет.
— Яла ми, мечко, яла ми,
Девет съм мечки изело,
Със тебе десет са станат.
Фанаха да са бориха
Три дни и три нощуве.
Куга гу мечка фанеше,
Бялу му месо кънеше,
Куга ми Гинчо фанеше,
Кокалѣто ӣ кършеше.
Назад ги напред фърляше,
Гарваните ги грабеха.
Че станж Гинчо, ютиде
Ъф старата си майчица,
Легнъл е Генчо, зъспал е,
Гинче си майка будеше:
„Стани ми стани, Гинчо льо,
Ютотдол сж се зъдали
Сички на свадба идяха,
Сичките бакшиш носяха,
Кой по ювенче, кой — крава.

[redacted] Слушана отъ сжщия, с. Чадърли.

Обичаи въ с. Юсюкъ

I.

Лазаръ

Цѣлата срѣднопостна недѣля правятъ „Л а з а р ъ“.

Обличатъ едно кросно като момиче и го накичватъ съ здравецъ. Носи го младо момиче, което трѣбва да бжде сираче — безъ баща или безъ майка.

Други четири пѣятъ лазарскитѣ пѣсни. Ходятъ отъ кжща на кжща. Домакинитѣ имъ даватъ брашно яйца, булгуръ и пари.

Отъ брашното омѣсватъ хлѣбъ („лазарски“), който раздаватъ на всички отъ селото. Яйцата пазятъ за Великдень, боядисватъ ги и си ги раздѣлятъ. Съ паритѣ купуватъ вжже за люлка и я връзватъ на Великдень на каваците (чинари, платани) и се люлѣятъ не само всички отъ селото, но идватъ и отъ съседнитѣ села: Аткьой, Евренкьой и Кързаръ.

Лазарски пѣсни

1.

Сто си, синѣ, аргисъл джанъм?
— Аргисъл съм, аргисъл джанъм,
Кушарѣ сме сградили джанъм,
Пълну равну ярѣта, джанъм,
По(в)ѣки сж ѭгънци, джанъм.

2.

Лельо, лельо, сива Гуньо,
Що се виваш и прививаш,
Майци снáха да извиваш,
Майци снáха, тебѣ любѣ.

3.

Мър мумице Дубрице, джанъм,
Яга' óдиш на здравѣц,
Да и менѣ да рюкаш. джанъм,
Млогу да гу наберѣм,
Млогу да гу наберѣм, джанъм,
Да чи да гу раздилим
Да чи да ги раздилим, джанъм,
Тебѣ сръчец и менѣ,
Ду гудина със здравѣ!

Руска Георгева, с. Юсюкъ.

По сжщия начинъ правятъ Лазаръ и въ съседнитѣ села. Въ с. Мънастиръ вмѣсто кросно, накичватъ малко момиче — сираче.

II.

Коледни обичаи

Срещу Коледа коледаритѣ тръгватъ съ гайда, на брой до десетина души, а може и повече. Ходятъ въ всѣка кжща и пѣятъ. Домакинитѣ

ги подаривать съ колаци, сланина, вино и пари. Тамъ, кждѣто ги нададрятъ повече, и повече пѣсни пѣятъ.

Хорътъ се състои отъ четирма души, които пѣятъ двама по двама, първитѣ изпѣвать една пѣсень, а вторитѣ следъ тѣхъ „отпѣватъ" сжщата пѣсень.

Отъ останалитѣ — единъ събира сланина, другъ носи кълбӣчка за вино, трети носи колацитѣ и пр. Единъ отъ тѣхъ носи бѣла кърпа, въ която събира паритѣ. Той поднася едина край на кърпата на домакина. Последниятъ завръзва колкото пари обича, коледарьтъ цѣлува ржка следъ което всички излизатъ. На излизане пакъ пѣятъ.

Коледарски пѣсни

1.

Динѣ, Динѣ, гусподине,
Спиш ли, Динѣ, разбудай се,
Чи ти идат дубри гости,
Дубри гости-кулѣдарѣ.

2.

Садила мома калинчица,
Калинчица — въ градинчица.
Пу денум ги нъсадила,
Пу нощум ги раздавала.

3.

Мóме мърӣ, малка моме,
Що се криѣш след майка си,
След майка си, след баща си,
Дали нямаш тънка дарж
Да издариш сѣ юнаци,
Сѣ юнаци-кулѣдарѣ?

Димитраки Димитровъ, с. Аткьой.

4.

Метнж се мома въ градинчица,
Та наберѣ ран бисилѣк,
Да ги изви дребни китки,
Да издари сѣ юнаци.
Ду всякигу китка дусоса,
Ду нейно либе китка не соса.
Тя му румони, малка мома:
„Хайде ми хайде, първу любѣ,
Ти ми ѣла ютрѣ вечер,
Да те даря бѣло лице,
Бяло лице, църни очи.

5.

(На излизане пѣятъ на домакинята:)
Тебѣ пеем, думакиньо,
Тебѣ пеем, Бога славим!
Колкуту звѣзди на нѣбето,
Толкува здравѣ въ саѩ кукѩ!,
И на гулямки и на мълюнки
И на стари и на млади.

III. Пѣсни, приказки, обичаи и вѣрвания отъ Пашмакли

Записани отъ А. Дорковъ

Материалътъ, събранъ тукъ отъ стария учитель въ Пашмакли А. Дорковъ, не бѣше последователно предаденъ по мѣстния говоръ съ всичкитѣ му тънкости (Дорковъ пише вм. $е^{а}$ — е, вм. $о^{а}$ — о, напр. е ($е^{а}$) — азъ, или торнуван — $то^{а}$рнувам), и се нуждаеше отъ доста поправки, но той е все пакъ добъръ приносъ къмъ фолклорното проучване на този край. М. А.

1. Сърдита Руса

(На седѣнка.)

На ме́не ли си Ру́су сордна и гнѐвна,
На ме́не ли си Ру́су или на се́лу?
Нисо́м на́ селу, лу́ду, а́м сам на те́бе,
Чи́ ма изма́ми, луду, та ма изве́де
Со́й до́лу, долу, луду, на край се́луну,
Та ма полюби, луду, от двене странки,
Отъ двене странки, луду, на бело лице,
На белу лице, луду, на чорни очи,
Че си отиде сой долу долу,
Сой долу долу, луду, на механйона,
Та са похвали, луду, на механжийка,
На механжийка, луду, на дюкеңжийка,
Дюкенжийка е, луду, мое дошманка,
Та е казала, луду, на стара майка,
Пак сига казваш, луду, чи ма ни галиш,
Чи ма ни галиш, луду, галиш драговаш.

2. Вѣрна Добрица

(На седѣнка. — Срв. по-горе, стр. 24,7.)

Стани, са Добрице премени,
Премени Добрице огизди,
Надени лепа премена,
Закачи жолти алтоне,
Чи щим Добрице да идим
Нах твое стара майчица.
Станаха та ми торнаха,
Варвеха колку варвеха,
Влйонаха в гора зелена.
Га беха вреде гурона,
Ступен Добрици викаше:
Добрице порву любовю,
Викни Добрице та запей
Ут едно горлу два гласа,
Ут едни устца две думи.
— Нимой да пея, Ступене,
Прис чйоста гора зелена,
Чи ходи Илю вайвода,
Прис чйоста гора зелена,
Пак са сме другуш галили,

На левтерскине години.
— Та страх ли та е Добрице,
Доде е Стуен сас тебе,
И е сам Стуен вайвода?
Викна Добрица та запе,
Та са гурона залюле
Ут есни гласе Добрини.
Де зачу Илю вайвода
сас седемдесет момчета,
Та на дружина казува:
Дружину вѣрна зговорна,
Есни са гласа изнасет,
Ут чйоста гора зелена;
Дали е пиле славейче,
Или е Добра невеста,
Моята стара галница?
Станите, щим да идиме
Всички потища да зйомим,
Стуена да си фаниме,
Ракине да му ворземе,
Добрица да му зйомиме.
Един щим от нас да ворзем
На среде пот, на крастопот,
Стуен ще от кон да слезе
Юнака да си отварзе,
Тогас Стуена да фаним,
Да фаним да гу затриим.
— Добра Стуену думаше:
Не слизай любе от коне,
Това е любе шерие!
Стуен Добрица ни слуша,
Бърже си слезе ут коне,
Юнакан да си отворзе.
Илю си фана Стуена,
Нах зад му роки ворзаха,
Че си му остру казаха:
Стуене, мой душманине,
Глава ли да ти отсека,
Или жив да та изгоре?
— Добра Илюму думаше:
Илю лю стар любовнико,
Подай ми сабе френгие,
Е да му глава отсека,
Да види Стуен, разбере,
Какво му Добра казвала!
Чи си са Илю измами,
Та си нощчену подаде.
Добра си слиза ут коне,
Стуену глава ни сече,
Ами важена присече,
Чи му нощчену подаде:
Дйо да та видем, Стуене,
По-скоро да са расправиш!
Стуен са храбро разварте,
Ут десна страна залезе,
Ут лева страна излезе,
Самичек Илю остана.

3. Съ либето на война

(На седѣнка.)

Любе ле, балну ли ти е,
Любе ле, желну ли ти е,
Как щим на сефер да идим,
На сефер любе на аскер?
— Ни ми е балну ни желну,
И е ща сас теб да дойда!
Ага та, любе, припече,
Драмскуну есну слончице,
Сенчица да ти направе
С купринена карпица;
Ага са, любе, зазноиш,
Зной чекан да ти избрише,
Приз челу да та прибрише
Сас везенисе ракаве;
Ага са с горци збиите,
Байрекан ща ви развевам.

4. Свадбени пѣсни

1.

Русу, мала моме, що си оникнала,
Що си оникнала, ниску погледнала?
Дали даре немаш, даре да дароваш,
Даре да дароваш, спапе да товареш?
И даре си имам, даре да даровам,
Даре да даровам, спапе да туварем,
Ами ми е балну, балну и усилну,
Чи си са уделем от баща и майка,
От брате и сестри, от рода голема,
От рода голема, от близни комшие.

2.

Халал ми прави, мале ле, дену си ма си носила
Девет месяца на сордце, и три години в ракине.
Хо да та моле, мале ле, киткине да ми поливаш
Всека сутрина с росица, каде пладнина с водица,
Каде пладнина с водица, а пак надвечер сас солзи.

3.

Хайде, Диму, чи та паше вика!
— Идите си, пашови сеймене,
Е си знаем, защок си ма вика!
Вчера минох прис Долна махала,
Та са махнах прис нова механа,
Там си пийнах винце и ракийка,
Че са качих на конче хранено,
Пак е конче още ажамие,
Е го тегле прис широко друме,
То мен тегли прис тесно сокаче.
Срешнахме са с Руса малка мома,
Тесно беше да са разминеме,
Настопих е за десна ножица,
И скосах хи шерено дюлбенче.

5. Мома Стана съ хайдути

(Свадбарска-хороводна.)

Ой мале мале, ти старо мале,
Утре ма мале, рану возвикай,
Доде са ние още совналу,
Коньем, говеда сену да метам,
Крави да дое, телце да лочем.
Станину мале рану ранилу,
Утиде Стане да си разбуди,
Чи ми ни найде хубава Стана,
Ами си найде Станина китка,
Станина китка, китка строшена.
Станино мале викна, припе са:
Ой Стану, Стану мари, дощерю мое,
Дали си Стану в планинона,
В планинона с тешки кехае,
Или си, Стану, мари в гора зелена,
В гора зелена с млади хайдуте?
Ако си Стану с тежки кехае,
Халал ни правя белуну млеку,
Дену си та сам Стану, хранила;
Пак ку си, Стану, в гора зелена,
В гора зелена с млади хайдуте,
Халал да ти е белуну млеку.

6. Болна мома

(Помашка пѣсень.)

Вас под зиме сам легнала,
Ей да ми дойде пролете,
Ей да са листна гурона,
Ей да са цветна цветену,
Всичко отъ земе излиза,
Пак е нах земе торнувам.
Кой ли ще и мен кайдиса,
Плиткине да ми расплете,
И мен фаф земе да кладе,
Сакава тйонка, висока,
Сакава бека чернока.
Дружкине си хи викаа:
Стани са, дружко, направи
Утре го байрям казоват,
Права щим люлка да правим!
Идете дружки идете,
Мене щат летва да сторет
Под беличкана жамие,
Под високоно минаро.
Майка ѝ си хи викаше:
Иди ми, иди дощеро,
И е ще нах там да дойда,
Дено ми иде под зиме.

7. Гана и Георги

(Хороводна.)

— Ой Гане, Гане, беличко Гане!
Ти са си, Гане, чуло причуло,
Тйонку да предеш, ситну да ткаиш,
Ща ти проводе скаман памучек,
Да ми исткаиш бели ракаве,
Дену артиса, да го ни скрииш,
Ам да гу сториш приз раму аглок.
— Ой Гйорги, Гйорги, куимжи Гйорги!
Ти са си, Гйорги, чуло причуло,
Ситну да нижиш, белу да лииш
Сребро и злату, ситни синджире.
Е ща ти прате два драма сребро,
Да ми излееш тйошку гиздилу,
Дену артиса, да гу ни скрииш,
Ам да гу сториш сребаран порстен.

8. На коя мома да го похвали?

(Хороводна.)

Момле ле, мари хубава!
Пустана ваше махало,
Дано ма оган изгори,
Дано е вода однесе!
Имате моми каматни,
И черноoки нивести.
Момле ле, мари хубава!
Нищеш ли си ма похвали,
На будна малка девойка?
Юначе, лудо и младо,
На кутра да та похвале?
Момле ле, мари хубава,
Дотолков ли са ни сеташ?
Нарами бели харкуми,
Та иди на врис на вода,
Наточи вода студена,
Че си въ водона погледни.
Когото видиш в водона,
На нея си ма похвали!

9. Заглавила се галовничката му

Заглави ти са, сину мой, галовничкана
Галйовничкана, сину мой, любовничкана.
Балну ли ти е, сину мой, желно ли ти е,
Мила ли ти е, сину мой, хубава Радка?
— Ни ми е балну, маму ма, ни ми е желну,
Ами ми е още, маму ма, още по драгу,
Че ще ми дойде, маму ма, близна кумшийка,
Та ща е глйодам, маму ма, сутрина, вечер,
Срам ще да ма е, маму ма, да е погледнам,
Да е погледнам, маму ма, ваз чйорни очи,
Цалувал е сам, маму ма, на белу лице,
На белу лице, маму ма, на чйорни очи.

10. Стоянъ и Юда пиринска

(Срв. Изв. ССФ. V, 241.)

Стуян майци си думаше:
Да знаеш, майчу, да видиш,
Каква сам мома загалил.
На ворх Пиринска планина:
Очини чйорни череши,
Лице хи бела кинига,
Снажка хи тонка сюлвие,
Ала хи двора незная.
Всеки ден при менъ дохода,
Стадо ми овце подбира.
Дйо да та моле, мале ле,
Нея за любе да зома.
Майка Стуяну думаше:
Стуене, сину Стуяне,
Питай е, сину, питай е,
От каде са ще обади.
Еднош са каже, малеле,
Отъ София касабо,
Другош са каже, мале ле,
Кехайова сам дощеря.
— Стуене сину, Стуяне,
Да ни е Юда пиринска?
Хайда ще майка събере,
От три градини билкине,
От пилин и от вратика
И сенена куминига,
В калпак да ги зашие,
Та да е носиш сас тебе.
Акуе мома хубава,
Чи ще те близу наближи;
Пак куе Юда пиринска,
Чи ще далече да стои.
Чи си заши билкине,
Чи го на гора испрати.
— Бела е мома излела,
Пак си Стуяну думаше:
— Стуене, вакал овчарю,
Хворли, Стуене, калпакан,
Да си та близу наближе,
Две думи да кажа!
Стуян се хитро измами,
Та си калпакан захвърли.
Тогав са Юда размоти,
Та са горона разтроси.
Гора сас корен падаше,
Езера вода излеха,

Свила се Юда пиринска,
Стуяна вдигна сас стадо
Горе в товни облаци
И в сините небеса,
Че гу завърна надолу,
Надолу в черната земя.
Стуян са с душа делеше,
И са самичък калнеше:
— Клета му душа проклета,
Който майка си ни слуша!

Вѣрвания

1. Когато умре човѣкъ съ лошо минало, за него се вѣрва, че следъ смъртьта си става на вампиръ (таласъмъ): дракусъ за християнина и свиня за помакътъ.

2. Не трѣбва дѣцата да плачатъ нито да се смѣятъ срещу сѫбота, защото зли духове ходѣли нея нощь и дѣцата се поболѣвали отъ тѣхъ.

3. Не бива да се чисти (бѣлосва) кѫщата, да се填ратъ съ топла вода дрехитѣ, да се внася месо въ кѫщи, когато вълруватъ заразителни болести (скарлатина и др.), защото като се сърдятъ тия ще изморятъ и болни и здрави въ кѫщи.

4. Когато се появятъ заразителни болести, женитѣ канятъ свещеника да свети на улицата (кръстопѫтя) масло за оздравяване. Всѣка отъ женитѣ донася тамъ по едно стъкло дървено масло и по 5—10 лв. за свещеника.

5. Които страдатъ отъ ревматизъмъ или ишиасъ, отиватъ да спятъ по черквитѣ. Ако да бѫде и срѣдъ зима, ще спятъ на влажната въ черквитѣ земя, за да оздравѣятъ.

6. Вѣрватъ за скрофули, че като се запали 3 пѫти на 3 мѣста памукъ и го духатъ изъ въздуха, болниятъ ще оздравѣе.

7. На 1 септемврий (св. Юстинианъ или „Устина") не тъчатъ платна и други тъкани, за да не ставатъ уста, и дойдатъ вълцитѣ и мечкитѣ въ стадото.

8. На 1 мартъ не шиятъ и не предатъ (не влачатъ конци), за да не ги хапятъ змиитѣ.

9. На св. Тодоръ, следъ Сирни заговѣзни, накисватъ и нижатъ на конци грахъ, за да не ги хапѣли презъ лѣтото бълхи.

10. Когато кокошка пропѣе, ако гледа къмъ изтокъ, на добро е; ако ли гледа къмъ западъ, на зло е.

11. Ноще соль и млѣко не се дава, защото получилия го ще превземе отъ кравитѣ му млѣкото и ще го придаде на своитѣ крави.

12. Бременна жена охлюви не яде, за да не се лигави роденото; риба не яде, за не се роди дете нѣмо; и нищо не открадново, защото дѣтето се ражда съ белегъ, подобенъ на откраднатата вещь.

13. Която мома или момъкъ люби, гледа да открадне частичка отъ обувката му или отъ обувката ѝ, — и я залепя съ калъ при огъня, за да се разгорещява любовьта и да тича момъкътъ къмъ момата, или обратно.

14. Когато има свадба, майкитѣ на младоженцитѣ връзватъ на кръста възли отъ прежда, за да не ги завържатъ съперници, та да не могатъ да си легнатъ като мѫжъ и жена. Това се прави преди венчаването.

15. Когато се любятъ момъкъ и момче безъ родителско съгласие, казватъ, че сѫ ги нахранили (упоили съ магия).

16. Ако нѣкой се уплаши, повикватъ нѣкоя баба, която мѣри съ връвъ сърдцето на уплашения и му шушне 3 пѫти: „сърдце на мѣсто!"

Магии

1. Когато въ нѣкоя кѫща се намѣрятъ закрити въ стената или завързани въ нѣкои кѫтове косми, възли, парцали, пръстъ или яйце, това се смѣта за магия, направена отъ лоши хора, за да сполети зло кѫщата. За да се развали магията, вcomponentsематъ се тия нѣща и се занасятъ и хвърлятъ въ „левъ виръ“ — мѣсто, гдето въ рѣката водата се върти отъ лѣво къмъ дѣсно.

2. Срещу Гергьовденъ срѣднощь магйосница се качва на грибача (отъ фурна), тиква си дървена лъжица въ дирника и гола обикаля кѫщата на свой неприятель, за да го гребятъ като гребача зли духове и излѣятъ съ лъжица като чорба.

3. Други прехвърлятъ пръстъ (земя) презъ кѫщата, за да станатъ стопанитѣ на прахъ и пепелъ.

4. Четвърти ходятъ при ходжи, да имъ направятъ „муски“ (въ видъ на трижгълници) отъ книга и написани на турски езикъ, които тайно хвърлятъ въ кѫщи, за да изплашатъ стопанитѣ и отъ това да се поболѣятъ.

Нрави и обичаи

Характеръ

По характеръ, Пашмаклиецътъ е тихъ, завистливъ, лакомъ, славолюбивъ и никакъ нѣма оная живость, съ която се отличаватъ българитѣ въ други краища на отечеството ни. Завистьта и егоизмътъ прави пашмаклийци да страдатъ въ много нѣщ.. Но при това иматъ и добри качества: всички се отличаватъ съ трудолюбие, гостоприемство, веселби и пр.

Гостоприемството тукъ стои на първо мѣсто. Къмъ странника и изпадналия се отнасятъ съ особенно съжаление и не е възможно да не го приберaтъ въ кѫщи, да го нахранятъ и стоплятъ. Гостоприемството отъ известно време почна да се изгубва изъ помежду българитѣ, но у помацитѣ то стои непокѫтнато.

Народнитѣ обичаи сѫ на изчезване, но все още се държатъ суевѣрията и баянията. Особено при раждане, годежи, сватби и други семейни праздници сѫ останали и се пазятъ нѣкои стари обичаи.

Раждане

Щомъ се роди детето, бабата го взема на рѫце и му нарича: хаджия да стане, богаташко да бѫде, да е живо и хубаво (ако е момиче). На втория день се опича пита отъ чисто брашно, посипва се съ захарь и дървено масло, на парченца въ тепсия, и канятъ близкитѣ роднини на „смидал“. На третия день посоляватъ детето съ ситна соль, като риба, за да не се запарва като порастне, и на осмия день се занася въ черква, да го кърщаватъ. Него день повикватъ всички роднини на угощение, и съ това се свършва обредътъ. Младенецътъ дарява кръстника съ риза, кърпа, а кръстницата съ кърпа за 300—400 лв., престилка за 100—200 лв.

Годежъ

Щомъ момъкътъ напълни възрастьта, родителитѣ му се готвятъ за годежъ. Момъкътъ си приготвя „Гиздилу“. Гиздилото на по-заможнитѣ се състои въ златна монета за 1000—1500 лв., съ златна вережка, обувки,

чорапи, терлици, кърпи, коланъ, пръстенъ, гривни, обеци и др. Поставятъ въ една нова торба стръкъ босилекъ, стъкло ракия, захарь и стафиди, и бащата, майката и близкитѣ на момъка роднини отиватъ при момама. Тамъ ги посрещатъ и черпятъ съ сладко, кафе и ракия. Следъ като си поприказватъ, бащата на момъка открива цельта на идването си така: „Сега азъ искамъ вашето дете да стане наше, а нашето ваше, съгласявате ли се?“ На това му се отговаря: „Вие сте послагали насъ единъ пжть, пъкъ ние васъ сто пжти.“ Тогазъ се кани момата и се пита, съгласна ли е. Тя отговаря съ сжщитѣ думи: „Вие менъ сте послагали единъ пжть, пъкъ азъ вази сто пжти.“ Следъ това се подава торбата съ „гиздилото“ и всичко донесено отъ страна на момъкътъ — на момата. Момата взема торбата, цѣлува ржка на всички и почва да черпи съ ракията, донесена отъ момъка. Отъ страна на момата дошлитѣ се даряватъ съ ризи, кърпи и престилки. Съ това се свършва церемонията, следъ като определятъ деньтъ за сватбата.

Сватба

Дойде ли опредѣлениятъ за сватба день (винаги въ недѣля), момъкътъ приготвя добитъкъ за клане, вино, ракия, хлѣбъ и др. Въ четвъртъкъ отива „деверътъ“ при „невестата.“ Тая му дава украсена съ коприна и сърма шарена торба съ стръкъ босилекъ, единъ дългъ презъ рамо пешкиръ „аглокъ.“ Деверътъ ходи съ торбата, аглока и гаванка („чотра“), пълна съ вино, да кани („калесва“) роднини и приятели отъ двет̃ѣ страни за свадбата въ недѣля. Поканенитѣ носятъ подаръци (медни сждове и др.). Въ недѣля писнатъ гайдитѣ у момкови и отиватъ за кума. Като го довеждатъ, всички се упжтватъ къмъ момата. Тамъ даряватъ сватоветѣ съ кърпи. Черпятъ съ сладко и ракия,414 зематъ невестата, товарятъ 4—10 добитъка съ прикя („спапъ“) и потеглятъ къмъ черква, гдето се извършва венчалниятъ обредъ. Отъ тамъ съ гайди и пѣсни — къмъ момкови.

Свекървата посреща невестата, взема я презъ кръста, и я завърта къмъ дѣсно, за да върти домътъ къмъ добро; следъ това се даватъ на невестата 2 сжда пълни съ вода и съ двет̃ѣ си ржце невестата ходи изъ кжщи и разлива водата до огнището (олжака). Тамъ оставя сждоветѣ съ дъното нагоре, като излѣе останалата вода въ оджака.

Следъ това започва веселбата: пиене, ядене и игране хоро.

Въ понедѣлникъ сутриньта невестата взема сждъ съ вода и единъ легенъ и отива при дѣдото и бабата, полива имъ да се омиятъ и после ги дарява съ по една кърпа, разчупва донесената отъ нея пита, цѣлува ржка на свекъра и свекървата, наломва (счупва) питата и си закусватъ, като по-напредъ е следила зълвата до чешмата, отгдето е налѣла прѣсна вода. Въ четвъртъкъ е задължително съ зълвата да отидатъ на рѣката и да оператъ дрехитѣ.

Момъкътъ (зетътъ) пъкъ става въ понедѣлникъ следъ сватбата рано и подсладява съ захарь едно стъкло ракия и черпи близкитѣ съ „блага ракия“. Благата ракия дава да се разбере, че невестата е излѣзла честна. Ако нѣма блага ракия, момата е била нечестна, и домашнитѣ тогава се отнасятъ хладнокръвно къмъ сина и снахата, ако безчестието е направено съ съгласието на двамата младоженци. Ако пъкъ това е станало отъ неизвестно лице, то невестата бива повърната обратно на родителитѣ си, щомъ това пожелае, разбира се, момъкътъ.

Пѣсень при годежа

— Хайда ма майчу заглави,
Доде по селу не ходе,
Дуде са с моми ни збирам,
Дуде ти белйо ни праве.
— Походи, си́ну, походи,
Още си малак и глупав,
Немаш си коща градена,
И още лепо гиздилу.
— Хайда ма майчу заглави,
Главен ща коща угради,
Главен ща стори гиздилу;
Че момечену ми чека,
Чи му и други излизат.
И други, майчу, мумаре,
Мумаре, луди и млади.

Деверче взима глава на невеста

(Сватбена пѣсень.)

Дубре ми дойде, деверчу,
С батка ти да на раздумаш,
Чи са сме сноща карали,
На сношна топла вечеря,
На суро егне печено,
На ройно вину червену.
— Нивесто мила и драга,
Е ни сом душол, нивесту,
С батка ми да ва раздума,
Мене е бато проводил,
Главона да ти отсека,
Батюму да е однеса,
В равноно поле широко.
— Деверчу, мили и драги,
Всйогни ми в десна пазушка,
Извади отключ сребаран,
Разтвори сандок маламан,
Та найди корпа шерена,
Очинки да ми покрииш,
Чи та ща жално погледа,
Та ти ще сордце устана,
Да ма, деверчу, ни видиш,
Га са от душе оделем.

Приказки

1. Тжпанътъ на дѣдо Радьо

— Дѣдо Радьо, разкажи ни нѣкои „масали“ (приказки), викаха събраните на улицата деца.

— Да ви разкажа не „масалъ“, ами моето патило едно време, да видите какво бѣхъ патилъ!

Не помня хубаво, на 4 ли или на 5 години бѣхъ, когату бубайки (баща ми) торноваше на гурбетъ да работи дюлгерликъ. Мене ми са и щеше и е да ида нахъ „поле“ (така се казвало когато нѣкой отивалъ вънъ отъ село), ала бубайку и майка ми ни даваха да ида, оти бѣхъ малъкъ. Ала е хи ни слушеегъ. Щомъ замина бубайку, и е зйохъ едно торба, турихъ единъ фурни́тъ (сомунъ) хлѣбъ и хайде бабамъ и е торнахъ. Тува да го стигна, тамо да го стигна, варвехъ цалъ день, пакъ и е не (азъ) знаехъ нахъ каде ворвемъ, като ми са моркна близу до едно селу. Е са свихъ на клобу и легнахъ край селуну подъ адно́ ле́ска. Още самъ не заспалъ, чи чухъ фафъ селуну: бумъ бара-ра-ра, бумъ бара, бумъ. Чука топанъ. Е си помислихъ мутлакъ сватба има фафъ селуну, и наистина било сватба. Рекахъ си: чекай и е да ида на свадбата да са наемъ кешкекъ съсъ чемачене.[1]

Кога влезохъ на край селуну, чи ма йомнаха селските кучета, около 10 са събраха. Хеле ми дойде на ю́мъ, та хми метнахъ торбата сасъ хлѣбатъ, и кучетата зйоха да са даватъ да делйотъ хлебатъ, та ма уставиха. Е тогава утидохъ дено чукаше топанището. Вратата на кащата

[1] Чукано жито, съ месо и кокали (чемаченъ) сварено, се казва кешкекъ, яде се на турска сватба.

беха отворени, и е влезохъ вотре, дено беха казанете полни сасъ кешкекъ и чемачéне. Като ма видеха ахренете,[1] уплашиха са, пакъ е са уплашихъ отъ техъ да ма ни бахтатъ. Ахренете зеха да са питатъ, отъ каде ли е ей сва кавурче[2] бре? Запитаха и мене: Какво просишъ, бре кавурче? Е заплакахъ, рекохъ: Загубилъ са е бубайку, та самъ торналъ да гу тросамъ. Ахренете ми дадоха да ямъ, и вротъ ахренете дойдоха да ма видетъ, дойде и топанарина. Той остави топана дето мене и отидаха фафъ другата одая, да са хранятъ сасъ кешкешъ. Тогава é като са наедахъ скрихъ единъ коматъ хлѣбъ и единъ чемаченъ месо, грабнахъ топана и хайде димъ да ме нема. Избегахъ и наближи да са совне. Сега ни зная каде да ида. Бре хо нагоре, хо надолу, хо нататъкъ, ворвехъ цалъ денъ присъ единъ баиръ. Ами сега каде да ида? Зйохъ да плачемъ, ама нема кой да ма чуе. Пакъ поворвехъ, чи видехъ въ едно дерйо едно колиба, хеле отидохъ тамъ и влезахъ ватне. Пакъ то било стара воденица баталикъ,[3] ала берекетверсинъ, тамамъ влезохъ вотре и фана да лети дошъ, пакъ и фафъ воденицата капеше, саде на коше ниме да капе.

Е влезахъ фафъ коше, извадихъ чемачена и комате та се наедохъ, че слезахъ та са напихъ отъ едно баруга и пакъ са покачихъ та си легнахъ фафъ коша и са покрихъ съ топанетъ. Таманъ съмъ заспалъ, едно мечка дошла да троси паспалъ[4] вавъ воденицата. По това време прокапало дошъ и върху топана: бумъ-ба-ра-ра, и мечката се уплашила, рекла да излезе нахъ ванъ, чи отъ бързина са затвори вотре вавъ воденицата. Тя зйо да реве и е са разбудихъ и са уплашихъ, чи са саборихъ, плесна топана за удренъ: бумъ-бара, бумъ-бара, бумъ-бумъ, бумъ-бара-ра-ра. Щомъ зйохъ да бумкамъ, мечката фана да играя. Е бумкамъ, та играе, и тъй премина цалата нощь, пакъ отъ страхъ съмъ заборалъ, че ризата ми е мокра голавода. Совна са най сетне, ала нито мечката може да отвори, нито е мога да излеза отъ кошенъ, пакъ са уморихме: е отъ чукане топана, пъкъ мечката отъ игране хоро.

Сига мае страхъ, страхъ до пос... Пакъ грабнахъ топана и забумкахъ, мечката пакъ заигра. По едно време чухъ ченове[5] да цонкатъ, пъкъ то било девежие съ деве.[6] Отивали да продаватъ гърнета на пазаретъ, ама като чули топана и хорото рекли: сватба има, та дойдоха да едотъ кешкекъ. Пишнаха мандалката, бутнаха вратата, и мечката избега. Камилите, като видеха мечката да бега, изплашиха са и търтиха да бегатъ, та испотрошиха всичките гърнета. Тогава дойдоха девежиите, че като ма хванаха, че лобутъ, че лобутъ дури са пос... Е заплакахъ и хми рекахъ: Вие щити виде отъ царенъ! Мене мие царенъ далъ сае мечка да му е науче да играе, пакъ вие ми е изпуснахте. Мечката да ми найдите, зере царонъ ще ва избеси до единъ. Камиларитѣ ми са замолиха да ни казвамъ, дадоха ми хлебъ и ми събраха 50 гроша та ми платиха мечката, че ми казаха, отъ каде да си дойдамъ пахъ Пашмакли. Е зйохъ топанчето и си дойдохъ. Топанчето си ми още сиди у дома на товананъ.

2. Пашмаклийското езеро

(Народно предание.)

На северо-западъ отъ гр. Пашмакли, близо до скалитѣ на „Караманджа", въ една много хубава и обкичена съ елова гора мѣстность, се намира легендарното езеро, съ длъжина около 100 м. и 50 м. широчина, за което езеро има много вѣрвания.

---

[1] Помаци. [2] Християнче. [3] Негодна и изоставена. [4] Брашно.
[5] Звънци. [6] Камилари съ камили.

На 21 юний 1926 г. отпразднувахме праздникътъ Св. Духъ, посветенъ на горното езеро, за която цель миналата година се построи единъ параклисъ. Всѣка година набожнитѣ пашмаклийци, заедно съ свещенника, учителитѣ, ученицитѣ и всичкитѣ мѫже и жени, включително гарнизона съ музиката, сѫ него день въ планината: едни за поклонение, други за да видятъ легендарното езеро. Всѣки занесълъ ядене, не липсва и бѣла ракия и червено вино.

Веселбитѣ него день нѣматъ край. Следъ като свърши молебена, коли се курбанъ (добитъци), отъ страхъ да не се продъни езерото.

Като разглеждахъ езерото, единъ момъкъ се приближи и ме поздрави.

— Добъръ-день, даскале, какво са чудишъ самъ при езеросо, защо ни идишъ долу на ливадата, вижъ какво хубаво хоро има?

— Чуде се, отговорихъ му, това езеро гледашъ го, че извира ей тамъ отъ оная скала, а пакъ кѫде тече не зная.

— Слушай даскале, да ти кажа. Напрешъ 10 години, вашисе болгаре ни колиха курбан на езерусу сое день. Е бехъ дошолъ да сека греди за кашлона. Нищешъ ма вѣрва, даскале, като фати да бубути, че като зйоха да падатъ варгулки (камъни) отъ ей тамъ, а га е плюскала мая градушка та изпотроши врютъ е́лисе. И е като фукнахъ да бегамъ, ала каде да ида, свихса подъ едно ела и лю са молехъ на аллаха да ма учува живъ и здравъ. Най-сетне, йорабимъ шукиръ, мино са фартуната, ала езерусу още бубути. Хеле отъ тогава насамъ всека година колетъ курбанъ, та ни е ставалъ скоро таковъ сакаметъ.[1]

— Ами знаешъ ли, кѫде извира водата му?

— Белки ни си слушалъ до сига, даскале? Чи това гу знае цала Болгарие, и дребнитѣ деца го знаетъ биле! Отколе време единъ Дерекюски овчарь ходилъ тадева сасъ овцетѣ си. Тое овчарь носилъ паритѣ си въ гегата[2], която била вътре праздна. Една вечерь му са присонило отъ единъ старецъ, да заколи овчере курбанъ на езерусу, ала овчеретъ гу не послушалъ, 3—4 поти му са присонвалу, ала авчеретъ не слушалъ. Най-сетне единъ день когато овцеге пасели тадева, отъ езеросо излелъ единъ чоранъ овенъ, флелъ фафъ овцетѣ му, ройналъ ги, че са ворналъ та си флелъ въ езерусу... Тогава гу заследили врютъ овцетѣ и са нахвърлили въ езерусу. Овчарьтъ са чудилъ, какъ да ги запре, та хвърлилъ „гегата" да хи придели. Тое овчерь ималъ въ Дереке главеница.[3] Неговата главеница отишла на „Хупче",[4] да пере, видела гегата, взела и е занесла въ кѫщи. Когато душелъ овчарьтъ при главеницата и разказалъ за станалото, главеницата му рекла: „Е самъ нашла една гега на Хупче, вишъ да ни е твоета." Овчарьтъ е виделъ и си е позналъ. Тогава разкопчилъ, та извадилъ желтицитѣ и хи далъ на главеницата. Отъ тогава са расчуло, че езеруто извира на „Хупче".

Запитахъ пакъ: — Ами знае ли нѣкой отъ васъ до колко е дълбоко езерото?

— Оная година бехме направили каикъ сасъ вашенски болгаре, та го обиграхме отъ единия до другия край, метахме камене и навързахме 2 сарька до 8—10 метра, ама дону ни найдохме. Нема дону...

По това врѣме дойдоха приятелитѣ ми и ме каниха за обѣдъ и ходене къмъ градеца, защото врѣмето бѣше напреднало.

---

[1] Опустошение.
[2] Овчарска тояга, дълга и съ кука на горния край, за ловене на овце.
[3] Годеница. [4] Изворътъ на Бѣла рѣка се казва Хупче.

8. Продавачъ и разбойникъ

(Анекдотъ.)

Единъ разбойникъ отишълъ при единъ евреинъ да си закупи платъ за дрехи. Следъ като се спазарилъ, евреина хванълъ да мѣри съ аршинъ (64 см.), примѣрилъ му 5 аршина, ала разбойника искалъ отъ евреина да му пустне още 1 рупъ (5 см.). Евреина не отстжпилъ.

Купувачътъ платилъ на евреина и си заминълъ.

Следъ известно време евреина отивалъ за панаиръ съ стока, и когато минавалъ презъ една гора, изпречилъ се сжщия купувачъ и извикалъ: „Стой! Изкарай отъ човалитѣ и ми примѣри платъ за дрехи". Евреина извадилъ плата и сжщия онзи аршинъ, ала разбойника донесълъ своя три-метровъ саръкъ и казалъ: „Хайде, мѣри ми 5 аршина платъ съ моя аршинъ". Следъ като премѣрилъ евреина цѣлия топъ платъ съ дългия аршинъ, разбойникътъ го попиталъ: „Е, Аврамъ, какъвъ е моя аршинъ? Малко изглежда по-дългъ?"

— „Споредъ мѣстото и времето дори много е кжсъ", отговорилъ евреина.

4. Султанъ и овчарь

(Приказка.)

Едно време турския султанъ Хамидъ излѣзълъ преоблеченъ като простъ ага, за да заобиколи изъ провинцията и научи какъ живѣе народътъ му. Когато излизалъ изъ едно село, налетѣлъ на стадо овце, отъ кждето го нападнали овчарскитѣ кучета, и насмалко щѣли да го повалятъ на земята. Овчарьтъ, който стоялъ на близо подъ едно дърво, съсналъ (съсъ) на кучетата: „лежъ тамъ", и кучетата налегали по земята като мъртви. Заинтересувалъ се султанътъ и запиталъ овчаря:

— Какъ можа да тербиосашъ (дресирашъ) кучетата, та толкова те слушатъ?

— Слушай ефенди, моитѣ кучете не приличатъ на султанъ Хамидовитѣ забите (чиновници), тие са тербелие.

Преоблечениятъ султанъ, следъ като научилъ името и селото на овчаря, благодарилъ му и си заминалъ.

Когато се върналъ султанътъ въ столичния си градъ, пратилъ да повикатъ овчаря на гости при него. Овчарьтъ заколилъ едно агне, напълнилъ единъ мѣхъ съ млѣко и сварилъ единъ бакъръ качамакъ и тръгналъ да го занесе на султана. Щомъ стигналъ при палата, поискалъ да влезе вжтре. Стражата му забранявала и го тласкала на вънъ. Овчарътъ се развикалъ: „Оставете ме да влѣза при царя, ние сме харетлици съ него!" Ала стражата го изблъскала на вънъ. Царьтъ билъ на прозореца, та слушалъ караницата. Той заповѣдалъ на стражата да оставятъ овчаря да влезе вжтре. Овчарьтъ поздравилъ царятъ: „Сабалаерусунъ, бре аретликъ!" — Алларазосунъ овчарю, хошъ гелдинъ, отвърналъ султанътъ. Овчарьтъ свалилъ торбата съ агнето и качамака и мѣхътъ съ млѣкото, подалъ го на царя, а царьтъ на слугитѣ — да опразнятъ мѣха и млѣкото. Следъ това заповѣдалъ да почерпятъ съ сладко, кафе и ракия овчаря и да го нагостятъ царски. Овчарьтъ всичко пущалъ въ мѣха, докато се напълнилъ, после го завързалъ и го закачилъ за една закачалка при пердетата на прозореца, ала отъ слънчевата топлина мѣхътъ се надулъ и се пукналъ. Тогава овчарьтъ рекълъ на царя:

— Видишъ ли, аретликъ, какъ се пукатъ вашитѣ шкембета отъ разно пиене и ядене? Пъкъ гледай мене, какъвъ е червенъ вратътъ, ала е (азъ) ямъ само качамакъ и млеку.

5. Колко езера и извори има Пиринъ планина?

(Приказка.)

Единъ царь искалъ да знае, колко езера и извори има въ Пиринъ планина, и давалъ награда томува, който ги изброи, — дъщеря си за жена. Мнозина ходили, а малцина се връщали живи, защото нощно време дохождали юди и ги убивали. Затова никой не се наималъ да ги изброи. Най-сетне се наели двама братя близнаци да отидатъ и ги изброятъ. Тѣ стигнали въ Пиринъ планина и вечерьта, когато щѣли да си спять, по-малкиятъ братъ рекълъ на по-голѣмия: „Бате, да си легнеме така, че краката ни да се срещнатъ, да те бѫдемъ като единъ човѣкъ съ две глави.“

Щомъ си легнали, то по-голѣмиятъ отъ умора отъ дългия пѫть заспалъ, ала по-малкиятъ братъ сънь не го хващалъ и не можалъ да спи. Посрѣдъ нощь дошли двете юди и, като видѣли човѣкъ съ 2 глави, едната рекла на другата: — „Сестро, ко ми живи 366 води въ Пиринъ, ако до сега съмъ виждала човѣкъ съ 2 глави.“

Другата казала: „366 езера оставямъ, ако не откѫсна и двете глави съ единъ замахъ.“

— „Азъ го зная сестро това, отговорила първата, ами съ него и деветина братя (глава отъ чесновъ лукъ). Хайде по-скоро да ходиме та до утре да помислиме.“

Малкиятъ братъ събудилъ голѣмия и му казалъ: „Ставай, бате, азъ преброихъ водитѣ на Пиринъ планина.“

Следъ това отишли при царя, казали му за броя, и малкиятъ братъ се оженилъ за царската дъщеря.

6. Наказаниятъ кметъ

(Анекдотъ.)

Въ турско време въ едно село селянитѣ си избрали за кметъ единъ българинъ. Той кметувалъ 12 години, до като най-после дотегнало на селянитѣ отъ този изедникъ, та решили да го махнатъ и накажатъ. Речено—свършено.

Най-умниятъ селянинъ казалъ на другитѣ селяни: „Слушайте комшие, да го съблечеме голъ, па да го намажеме съ медъ, после да го вържеме на слънце при едно дърво, та мухитѣ да го хапятъ чакъ до вечерьта.“

Всички били съгласни. Донесли меда, соблекли кмета, вързали го за дървото, намазали го съ медъ и го оставали да го хапятъ мухитѣ. Хапали, яли, до като се покрило целото тѣло съ мухи.

Въ това време единъ отъ селянитѣ се смилилъ надъ кмета, извадилъ една кърпа и почналъ да гони мухитѣ. Ала наказаниятъ кметъ му забранилъ да прави това. — „Остави ги приятелю, казалъ, недей ги пѫди, защото тие ма ядоха 12 часа и са вече наядоха. Остави ги, защото ще дойдатъ погладни та ще ма изедатъ.“

— Чакайте, рекли селянитѣ, да го отвържеме и да не го уволняваме, той са е вече наситилъ. Ако туримъ нѣкой новъ и гладенъ кметъ, той ще ни дояде.

И така решили да си остане сѫщиятъ кметъ.

7. Овчарь и диня

(Анекдотъ.)

Единъ овчарь, като гледалъ какъ нѣкои хора ядатъ само срѣдната на динята, казалъ си: „Защо и азъ да не сторя като тѣхъ?“ Взелъ една диня, разрѣзалъ я и изялъ срѣднината. Като я оставилъ на страна, рекълъ си: „Сега хората ще рекатъ: тая диня чоржбажийски е изядена.“

Овчарьтъ поседѣлъ малко, па си рекълъ: „Защо да не изямъ и останалото? Хората, като видятъ коритѣ, ще кажатъ, че пъкъ тая е изядена слугински.“ И я доялъ.

Следъ малко му се допило вода. „Чакай да изямъ коритѣ, и като видятъ сѣмкитѣ, хората ще си кажатъ, че тая пъкъ диня е изедена магарешки.“ Изялъ и коритѣ.

Най-после изелъ и сѣмкитѣ. „За тѣхъ, рекълъ си той, хората ще познаятъ, че динята е изядена кокошарски.“

Пословици

Защо ти отдире опашката? попитали кучето. — Та коя работа ми е отпреде, одговорило то.

Въ калабалъкъ халва да ядешъ е по-мѫчно, отколкото на техня лобутъ да ядешъ.

Кучето вола изяда, и пакъ гладно остава.
